

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA

Miletičova 19, 820 18 Bratislava 218

**Výročná správa
o činnosti
Ústavu pamäti národa
za rok 2017**

Bratislava 2018

1	ÚVOD	3
2	ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O ČINNOSTI ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA	4
	Činnosť orgánov Ústavu pamäti národa	4
	Personálne zabezpečenie	4
	Financovanie	5
	Tlač a médiá	6
	Agenda súdnych sporov	6
	Poskytovanie informácií štátnym orgánom	6
	Medzinárodná spolupráca	6
	Agenda účastníkov protikomunistického odboja	8
	Agenda veteránov protikomunistického odboja	9
3	SPRÍSTUPŇOVANIE	11
4	ARCHÍV	13
	Archívne fondy	13
	Archívny informačný systém	13
	Bádatelňa	13
	Akvizičná činnosť	15
5	VEDEDCKÝ VÝSKUM A DOKUMENTÁCIA	16
	Okruhy vedeckého výskumu a dokumentácie	16
	Vedecké a odborné konferencie, kolokviá a semináre	19
	Publikačná činnosť zamestnancov	21
	Účasť na vedeckých konferenciách a odborných seminároch	25
6	EVIDENCIE A DATABÁZY	27
7	VYDANÉ PUBLIKÁCIE	28
	Monografie	28
	Zborníky	28
	Mimo edície	29
	Časopis Pamäť národa	30
8	AUDIOVIZUÁLNA TVORBA	32
	Produkcia a distribúcia dokumentárnych filmov	32
	Zaznamenávanie výpovedí svedkov z obdobia neslobody	32
9	POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY	33
	Festival slobody	33
	Diskusné podujatia	33
	Exkurzie	38
	Iné aktivity	38
10	INFORMATIKA	39
	Digitalizácia archívnych dokumentov	39
	Digitálny archív ÚPN	40
	Správa informačného systému	40
	Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach	42
11	ZÁVER	43

1 ÚVOD

Ústav pamäti národa (ÚPN) je verejnoprávna ustanovizeň so sídlom v Bratislave, zriadená zákonom č. 553/2002 Z. z. o sprístupnení dokumentov o činnosti bezpečnostných zložiek štátu 1939 – 1989 a o založení Ústavu pamäti národa a o doplnení niektorých zákonov (zákon o pamäti národa). Medzi jeho úlohy patrí úplne a nestranne hodnotiť obdobie neslobody, sprístupňovať dokumenty o prenasledovaní osôb, zverejňovať údaje o vykonávateľoch tohto prenasledovania, dávať podnety na trestné stíhanie zločinov a trestných činov, poskytovať potrebné informácie orgánom verejnej moci, systematicky zhromažďovať a odborne dokumentačne spracovávať všetky druhy informácií, dokladov a dokumentov vzťahujúcich sa na obdobie neslobody, propagovať myšlienky slobody a obrany demokracie, rozhodovať o priznaní postavenia účastníka a veterána protikomunistického odboja a poskytovať verejnosti výsledky svojej činnosti, hlavne zverejňovať a sprístupňovať informácie o dobe neslobody 1939 – 1989 a o činoch a osudoch jednotlivcov, vydávať a šíriť publikácie a audiovizuálne diela vrátane vlastnej tvorby dokumentárnych filmov, organizovať vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia, prednášky, výstavy, semináre, odborné konferencie alebo diskusné fóra.

Výročná správa hodnotí činnosť ÚPN z hľadiska účelu jeho zriadenia, dokumentuje plnenie úloh a aktivity, ktoré ÚPN vykonával, materiálne a organizačné zabezpečenie plnenia úloh uložených zákonom č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa. Zaoberá sa všetkými aspektmi pôsobenia ÚPN v roku 2017. Približuje činnosť orgánov ústavu a výsledky v oblasti sprístupňovania dokumentov, činnosti archívu, vedeckovýskumných, publikačných, vzdelávacích a osvetových aktivít. Výročnú správu o činnosti vypracovala Správna rada ÚPN dňa 27. apríla 2018. V Dozornej rade ÚPN ju Správna rada ÚPN prerokovala dňa 27. apríla 2018.

2 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O ČINNOSTI ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Činnosť orgánov Ústavu pamäti národa

Dňa 27. októbra 2017 vstúpila do platnosti novela zákona o pamäti národa, ktorú Národná rada Slovenskej republiky schválila 12. októbra 2017. Štatutárnym orgánom ústavu sa stala Správna rada ÚPN. Novela zákona preniesla právomoc voliť a odvolávať predsedu Správnej rady ÚPN z pôsobnosti Národnej rady Slovenskej republiky do pôsobnosti Správnej rady ÚPN ako kolektívneho štatutára. Do pôsobnosti Správnej rady ÚPN patrí schvaľovať mzdový poriadok ústavu, vypracúvať návrh rozpočtu a predkladať ho na prerokovanie vláde, schvaľovať organizačný poriadok ústavu a jeho zmeny, schvaľovať rokovací poriadok správnej rady, vypracúvať ročnú účtovnú uzávierku a predkladať ju na prerokovanie vláde, vypracovať najneskôr do 30. apríla výročnú správu o činnosti ústavu za predchádzajúci rok a vymenúvať a odvolávať vedúcich organizačných zložiek ústavu. Zmeny v zložení Správnej rady ÚPN sa v priebehu roka 2017 neuskutočnili. Funkciu člena Správnej rady ÚPN vykonávali PhDr. Igor Baka, PhD., doc. PhDr. PaedDr. Karol Janas, PhD., Mgr. et Mgr. Andrea Kluknavská, PhD., LL.M. (podpredsedníčka Správnej rady ÚPN), PaedDr. ThDr. Ondrej Krajňák, PhD., (do 31. 10. 2017 predseda Správnej rady ÚPN), Mgr. Ivan A. Petranský, PhD., doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD., PhDr. Slavomír Michálek, DrSc., Ing. arch. Mgr. Ján Pálffy, PhD. a PhDr. Peter Zelenák, CSc. K 1. novembru 2017 sa funkcie predsedu Správnej rady ÚPN vzdal PaedDr. ThDr. Ondrej Krajňák, PhD. V zmysle zákona o pamäti národa a na základe poverenia Správnej rady ÚPN prevzala riadenie ústavu podpredsedníčka Správnej rady ÚPN Mgr. et Mgr. Andrea Kluknavská, PhD., LL.M.

Dozorná rada ÚPN je najvyšším kontrolným orgánom ústavu, dozerá na činnosť a hospodárenie ústavu a Správnej rady ÚPN. Podľa povahy veci oznamuje zistené nedostatky Správnej rade ÚPN, prezidentovi Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky alebo Národnej rade Slovenskej republiky. Zmeny v zložení Dozornej rady ÚPN sa v priebehu roka 2017 neuskutočnili. Funkciu člena Dozornej rady ÚPN vykonávali JUDr. Juraj Hamulák, PhD. (predseda Dozornej rady ÚPN), PhDr. László Bukovszky a Terézia Holecová.

Novelou zákona o pamäti národa zanikol Výbor ÚPN, ktorý do 27. októbra 2017 pracoval v zložení: podpredsedníčka Správnej rady ÚPN Mgr. et Mgr. Andrea Kluknavská, PhD., LL.M., (predsedníčka Výboru ÚPN), Mgr. Ing. Ľubomír Ďurina, Mgr. Peter Jašek, PhD. a Mgr. Jerguš Sivoš, PhD.

Personálne zabezpečenie

V roku 2017 bolo v pracovnoprávnom vzťahu šesťdesiatdeväť zamestnancov. Z nich dve zamestnankyne čerpali rodičovskú dovolenku. Do pracovného pomeru nastúpilo osem zamestnancov. Pracovný pomer ukončilo štrnásť zamestnancov.

V priebehu roka 2017 sa uskutočnili zmeny na pozíciách vedúcich zamestnancov. Vo funkcii riaditeľa Sekretariátu predsedu Správnej rady ÚPN nahradil Ing. Mgr. Pavla Kosseya Mgr. Eduard Novák, obaja bez schválenia v Správnej rade Ústavu pamäti národa. Po prijatí novely zákona o pamäti národa poverila Správna rada ÚPN riadením

organizačných zložiek nasledujúcich zamestnancov ÚPN: Mgr. Jerguš Sivoš, PhD. (Sekretariát predsedu Správnej rady), Mgr. Peter Jašek, PhD. (Sekcia vedeckého výskumu), Mgr. Michal Miklovič (Sekcia dokumentácie), Mgr. Lukáš Obšitník (Sekcia evidencií), Ing. Peter Šalkovič (Sekcia informatiky), Ing. Ivana Kresťanová (Oddelenie ekonomiky a správy), Jaroslava Plaštiaková (Oddelenie sprístupňovania) a Mgr. Ján Mitáč (referát Oral History).

V roku 2017 si zamestnanci ÚPN individuálne zvyšovali svoje vzdelanie rôznymi formami štúdiá. Prevažujúcou formou bolo absolvovanie odborných kurzov a školení. V súvislosti s realizáciou úloh v oblasti správy registratúry ÚPN sa zamestnanci poverení za jednotlivé organizačné zložky zúčastnili školenia k vedeniu a správe registratúry. Novoprijatí zamestnanci sa v rámci adaptačného procesu oboznámili s BOZP, s predpismi o ochrane osobných údajov a so základnými internými normami ÚPN a podľa pôsobnosti a odbornej činnosti sa zúčastňovali aj na školeniach v oblastiach personalistiky, ekonomiky a rozpočtu, správy majetku štátu, vedenia účtovníctva a iných.

Financovanie

V roku 2017 mal ÚPN schválený transfer na bežné výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 1 597 903 €, v priebehu roka bola dotácia zvýšená o 37 500 €, čo spolu predstavovalo sumu 1 635 403 €. Kapitálový transfer bol presunutý z r. 2016 vo výške 5141 €. V priebehu roka bola úprava transferu z bežných výdavkov na kapitálové výdavky o sumu 8 €. Po úpravách rozpočtu bol bežný transfer v celkovej výške 1 635 394 € a kapitálový transfer v celkovej výške 5150 €.

Rozpočtom vyčlenené prostriedky na bežné transfery boli použité na financovanie úloh vyplývajúcich zo zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa v členení podľa rozpočtovej skladby na odmeňovanie zamestnancov v sume 762 329 €, poistné 321 993 € a tovary a služby 532 767 €, pričom nájomného za prenájom kancelárskych a archívnych priestorov tvorilo 81 657 €, energie, voda a komunikácie tvorili 38 083 €. V zmysle zákona o pamäti národa boli členom Správnej a Dozornej rady ÚPN vyplatené odmeny vo výške 164 231 €. Na právne služby boli použité finančné prostriedky v sume 62 716 €. Finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu na rok 2017 boli vyčerpané na 99,99 %, zostatok transferu zo štátneho rozpočtu bol 1 €.

Majetok ÚPN bol k 1. januáru 2017 v hodnote 1 084 605 €, znížený o oprávky v hodnote 1 048 137 €, reálna hodnota majetku bola 36 467 €. V roku 2017 bol prírastok majetku v sume 13 135 € a úbytok z dôvodu vyradenia 315 828 €. ÚPN mal k 31. decembru 2017 majetok v celkovej hodnote 781 911 €, znížený o oprávky v sume 750 052 €. Reálna hodnota majetku k 31. decembru 2017 bola 31 859 €.

V roku 2017 získal ÚPN z predaja publikácií, za vydanie fotokópií, za vysielacie práva na filmy, z príjmov od ostatných subjektov celkovo 20 678 €.

Tlač a médiá

Pozornosť médií si ÚPN vyslúžil v súvislosti so svojou odbornou činnosťou, prezentáciou publikácií, organizáciou vedeckých, odborných a osvetových podujatí, ako aj diskusných večerov, zverejnením organizačnej a personálnej štruktúry zložiek ŠtB a oceňovaním politických väzňov, ale aj v súvislosti so súdnymi spormi na ochranu osobnosti a pracovno-právnymi spormi so zamestnancami a zmenou zákona o pamäti národa. K najsledovanejším aktivitám ÚPN patrilo zverejnenie 1055 mien príslušníkov Správy ZNB hlavného mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja Správy ŠtB Bratislava v rokoch 1975 – 1989 vo februári 2017, podujatie otvorených dverí ÚPN a vrátane dňa otvorených dverí v archíve v máji 2017 a podujatia organizované v rámci Festivalu slobody v novembri 2017. V priebehu roka 2017 informovali médiá aj o súdnych sporoch ÚPN na ochranu osobnosti a pracovno-právnych sporoch s niektorými zamestnancami ÚPN. Pozornosť pritiahol najmä nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 12. októbra 2017, podľa ktorého ÚPN nemá pasívnu vecnú legitimáciu. Od mája do októbra 2017 sa objavovali články o pripravovanej zmene zákona o pamäti národa. Od októbra 2017, po prijatí a účinnosti novely zákona o pamäti národa, sa médiá venovali najmä odbornej činnosti ÚPN.

Agenda súdnych sporov

Počas roka 2017 bol ústav účastníkom konania v sedemnástich súdnych sporoch. Väčšiu časť tvorili žaloby na ochranu osobnosti, v ktorých sa žalobcovia domáhali určenia, že sú neoprávnene evidovaní v registračných protokoloch Štátnej bezpečnosti. V troch prípadoch sa domáhali aj náhrady nemajetkovej ujmy. Ústav priebežne zverejšňoval všetky právoplatné rozsudky na svojej webovej stránke. V siedmich prípadoch šlo o pracovnoprávne spory.

Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom náleze skonštatoval, že Ústav pamäti národa nie je pasívne vecne legitimovaný, teda nie je pôvodcom zásahu do práva na ochranu osobnosti, keď mu zverejnenie prepisu evidencií bývalej Štátnej bezpečnosti ukladá zákon o pamäti národa.

V roku 2017 bola podaná jedna žaloba o určenie neplatnosti dodatku k pracovnej zmluve.

Poskytovanie informácií štátnym orgánom

ÚPN poskytuje štátnym inštitúciám (Národný bezpečnostný úrad, Slovenská informačná služba, Vojenské spravodajstvo, Ministerstvo obrany SR) podklady na plnenie zákonom stanovených úloh. V roku 2017 vybavil ÚPN celkovo 1481 žiadostí štátnych orgánov.

Medzinárodná spolupráca

V roku 2017 ÚPN naďalej rozvíjal spoluprácu s partnerskými pamäťovými inštitúciami v zahraničí, najmä s Inštitútom národnej pamäti v Poľsku, Historickým archívom štátnobezpečnostných zložiek v Maďarsku, Ústavom pre štúdium totalitných režimov a Archívom bezpečnostných zložiek v Českej republike. ÚPN spolupracoval aj s Úradom

na dokumentáciu zločinov komunizmu Polície ČR a Ústavom pre súčasné dejiny Akadémie vied Českej republiky.

Vo februári 2017 navštívil ÚPN rakúsky veľvyslanec na Slovensku Helfried Carl. So zástupcami ÚPN sa zhodol na potrebe pripomínania myšlienok slobody a demokracie, a historických udalostí ako Sviečková manifestácia, zločiny na štátnej hranici a pád Železnej opony a udalosti roku 1938 predchádzajúce vypuknutiu II. svetovej vojny.

V druhej polovici augusta rokovali zástupcovia ÚPN s veľvyslancom Nemecka Joachimom Bleickerom a jeho zástupcom Petrom Primusom. Zhodli sa na tom, že hrozby nacionalizmu, rasizmu a rôznych foriem totality nie sú ani v dnešnej Európe zažehnané, a potvrdili záujem rozvíjať spoluprácu pri objasňovaní zločinných režimov minulosti.

V roku 2017 ÚPN spolupracoval s tromi nadnárodnými pamäťovými inštitúciami – Európskou sieťou Pamäť a solidarita, Európskou sieťou úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície a Platformou európskej pamäte a svedomia.

ÚPN je prostredníctvom predsedu Správnej rady ÚPN zastúpené v Riadiacom výbore Európskej siete Pamäť a solidarita (ENRS), ktorý rozhoduje o projektoch realizovaných ENRS. ÚPN v ENRS zastupuje Slovenskú republiku. V roku 2017 ÚPN participoval na viacerých projektoch s Inštitútom ENRS, ktorý predstavuje výkonnú zložku ENRS. ÚPN mal s Inštitútom ENRS podpísanú aj dohodu o podpore šiestich projektov: 1) Festivalu slobody, 2) Pamätnice z ministerskej konferencie *Spravodlivosť a trestnoprávne vyrovnanie sa so zločinnými totalitnými režimov*, 3) Vzdelávacie letáky pre študentov, 4) účasť na on-line vzdelávacom projekte *Hi-Story Lessons*, 5) filmový projekt z cesty medzinárodnej skupiny mladých do koncentračného tábora v Ravensbrücku pod názvom *Sound in the Silence* a 6) didaktický seminár pre učiteľov pod názvom *Aktuálne výzvy vyučovania dejepisu a náuky o spoločnosti*. Začiatkom júna 2017 sa v Bruseli uskutočnilo už šieste sympóziu pamäťových inštitúcií organizované ENRS, venované téme násillia v dejinách. Na záver sympózia sa konalo aj pracovné rokovanie Riadiaceho výboru ENRS so zástupcami ministerstiev kultúry členských krajín ENRS.

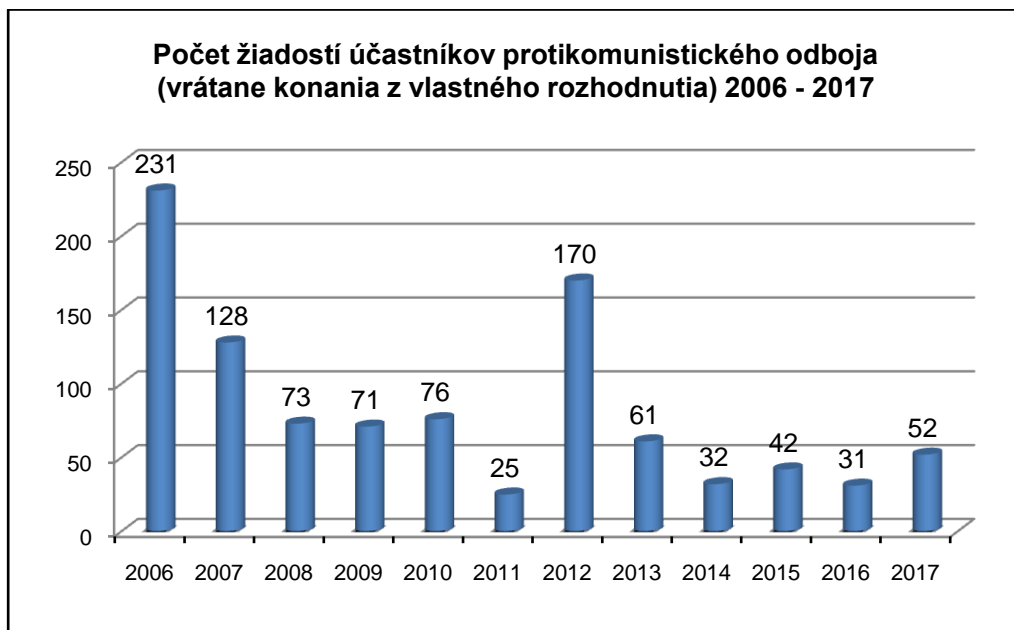
V decembri 2017 sa zástupcovia ÚPN zúčastnili na dvoch podujatiach organizovaných Európskou sieťou úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície (ďalej len „Sieť“). Dňa 4. decembra sa v Bukurešti uskutočnilo výročné stretnutie zástupcov Siete. Zástupcovia Bulharska, Českej republiky, Nemecka, Maďarska, Poľska, Rumunska a Slovenska prezentovali aktivity svojich inštitúcií a plánované projekty na nadchádzajúce obdobie. Zástupcovia ÚPN priblížili aktivity ústavu v roku 2017 a predstavili projekty na rok 2018, zamerané na významné výročia spojené s pôsobením nedemokratických režimov na Slovensku. Účastníci podujatia prejavili záujem o prehĺbenie spolupráce v rámci Siete, ktorá by mala vyústiť do výmeny vedeckých poznatkov medzi inštitúciami a zorganizovaním viacerých spoločných podujatí, vrátane vedeckých konferencií. Na rok 2018 prevzalo od rumunského partnera predsedníctvo Bulharsko. Začiatkom decembra 2018 preberie predsedníctvo Siete na rok 2019 ÚPN. Druhé podujatie sa konalo v Budapešti 7. decembra 2017. Stretli sa na ňom predstavitelia inštitúcií združených v Sieti na medzinárodnom workshope, ktorého cieľom bola diskusia o možnostiach využitia materiálov uložených v archívoch bývalých tajných polícií vo výchovno-vzdelávacom procese, ako aj vzdelávanie verejnosti a publikovanie materiálov z týchto archívov. Zástupcovia partnerských inštitúcií prezentovali vlastné projekty zamerané na edukáciu mladých a zviditeľňovanie archívov tajných služieb v spoločnosti. Zástupca ÚPN

zdôraznil význam osvetovej činnosti na školách a prezentoval projekty *Sila svedectva* a informačné letáky pre študentov o totalitarizme. Workshop potvrdil potrebu prehĺbenia vzájomnej spolupráce a nevyhnutnosť zamerať sa na vzdelávanie ako na jednu z budúcich ťažiskových aktivít inštitúcií spravujúcich archívy bývalých tajných polícii.

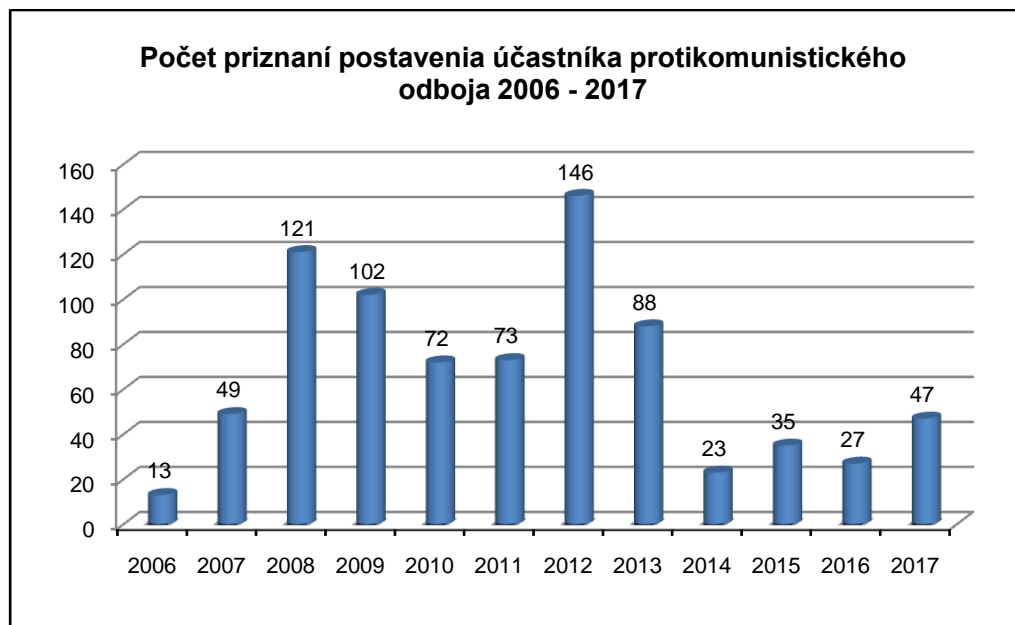
Agenda účastníkov protikomunistického odboja

Podľa § 11 zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji a podľa § 8 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa ÚPN rozhoduje o priznaní postavenia účastníka protikomunistického odboja. Tento štatút je oprávnený získať občan, ktorý sa v období od 6. októbra 1944 do 17. novembra 1989 postavil na odpor proti komunistickému režimu. ÚPN o priznaní štatútu rozhoduje na základe zákona. V prípadoch in memoriam ÚPN môže priznať postavenie účastníka protikomunistického odboja in memoriam aj z vlastného rozhodnutia.

V roku 2017 začal ÚPN 52 konaní, z toho 48 na základe písomnej žiadosti a 4 z vlastného rozhodnutia.

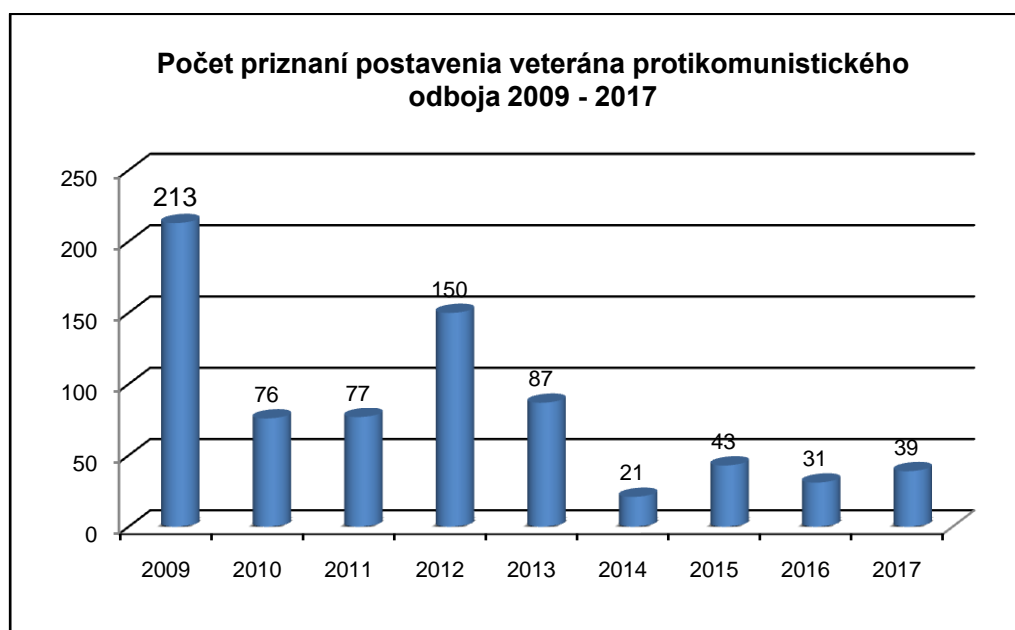
V roku 2017 ÚPN priznal a udelil štatút účastníka protikomunistického odboja 47 osobám, z toho 17 in memoriam (43 na základe písomnej žiadosti a 4 z vlastného rozhodnutia). ÚPN zároveň vydal rozhodnutie a preukaz účastníka protikomunistického odboja. Najpočetnejšiu kategóriu tvorili osoby zaradené v minulosti do pomocno-technických práporov, druhou najčastejšou kategóriou boli politickí väzni. K 31. decembru 2017 ÚPN priznal postavenie účastníka protikomunistického odboja celkovo 796 osobám, z toho 248 in memoriam.

Agenda veteránov protikomunistického odboja

Od roku 2009 ÚPN priznáva oprávneným žiadateľom aj postavenie veterána protikomunistického odboja podľa zákona č. 58/2009 Z. z. ÚPN k 31. decembru 2017 udelil štatút a vydal preukaz veterána protikomunistického odboja celkovo 737 osobám, z toho 249 osobám in memoriam. ÚPN predložil Vojenskému úradu sociálneho zabezpečenia informácie o všetkých doteraz udelených štatútoch.

V roku 2017 ÚPN priznal a udelil štatút veterána protikomunistického odboja 39 osobám, pričom v 14 prípadoch išlo o postavenie veterána protikomunistického odboja in memoriam. V 3 prípadoch ÚPN využil ustanovenie § 11b ods. 2, písm. a) zákona č. 219/2006 Z. z. o protikomunistickom odboji, začal konanie a rozhodol z vlastného podnetu.

Osoby, ktorým bol v roku 2017 udelený štatút veterána protikomunistického odboja (z toho in memoriam). Rozdelenie do krajov podľa súčasného bydliska, či bydliska ich blízkych osôb:

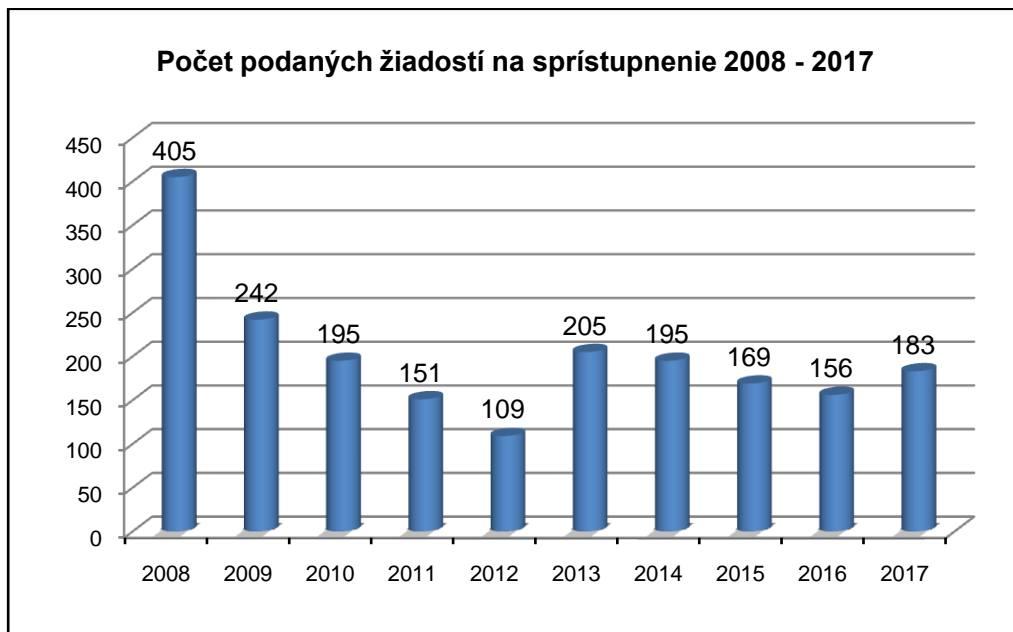
Banská Bystrica	Bratislava	Košice	Nitra	Prešov	Trenčín	Trnava	Žilina	Vlastný podnet
1/0	9/4	1/0	12/3	3/1	2/1	3/0	5/2	3/3

ÚPN na základe rozhodnutia Národnej rady SR a po iniciovaní a nadviazaní spolupráce so samosprávnymi orgánmi – vyššími územnými celkami – pokračoval v slávnostnom verejnom odovzdávaní dekrétov o priznaní postavenia veterána protikomunistického odboja, žijúcim veteránom alebo blízkym osobám veteránov in memoriam. Odovzdávanie dekrétov v roku 2017 sa už po tretí raz uskutočnilo v Prešovskom kraji, a to 27. apríla 2017 v Prešove. V spolupráci s VÚC Prešov bolo odovzdaných 19 ocenení, z toho 10 in memoriam.

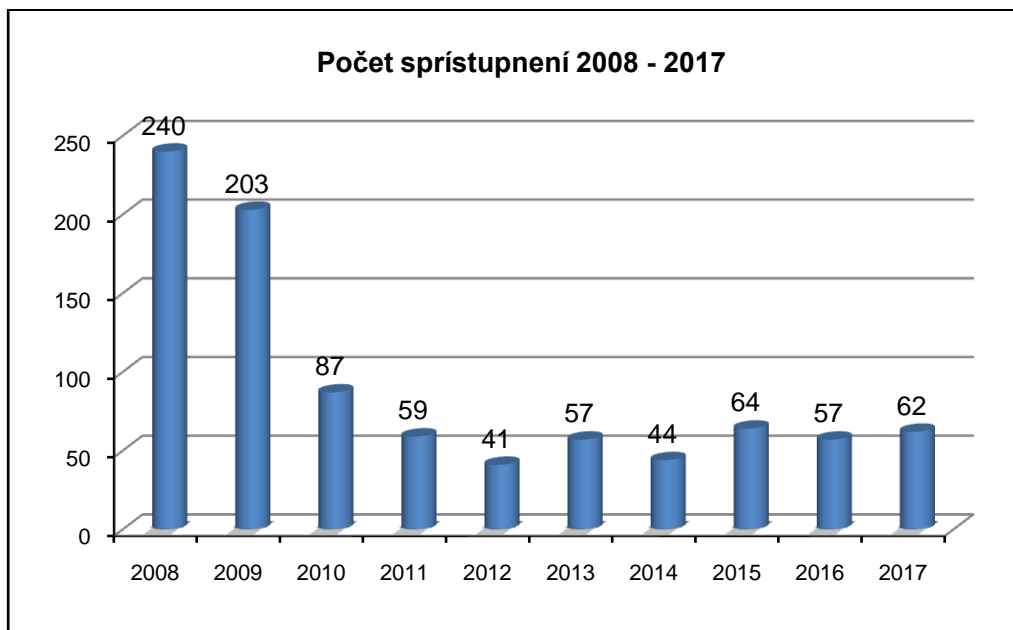
3 SPRÍSTUPŇOVANIE

Ústav pamäti národa na základe písomnej žiadosti podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa sprístupňuje žiadateľom dokumenty po bývalých bezpečnostných zložkách štátu z obdobia rokov 1939 – 1989.

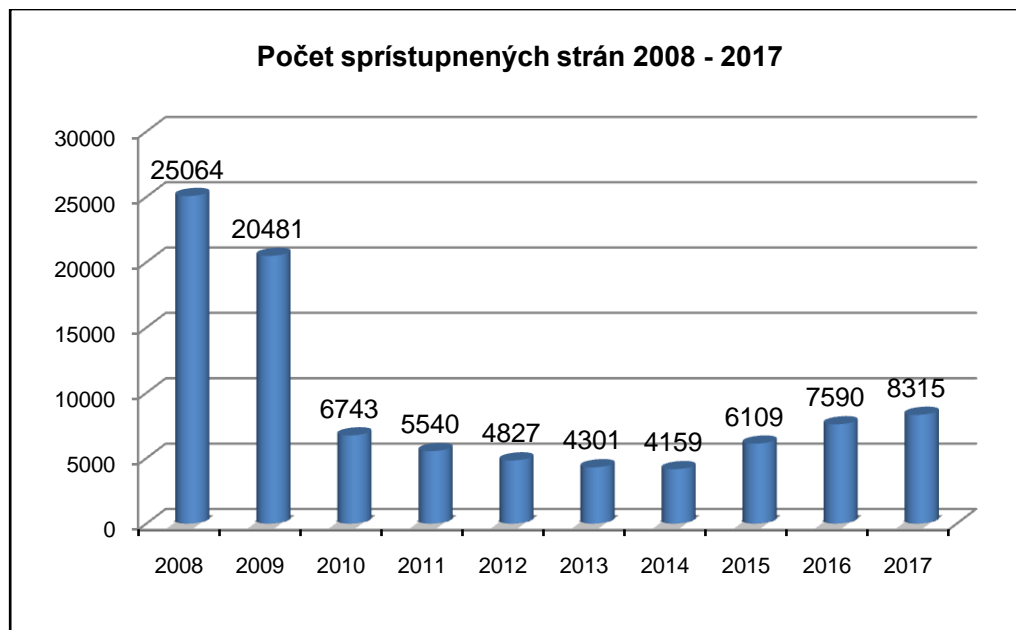
V roku 2017 ÚPN prijal 183 žiadostí fyzických osôb o sprístupnenie dokumentov.

V roku 2017 sa s dokumentmi vyžiadanými podľa § 17 a 18 zákona č. 553/2002 Z. z. oboznámilo 62 osôb.

ÚPN pripravil a sprístupnil žiadateľom celkovo 8315 strán dokumentov.

4 ARCHÍV

Archív ÚPN v zmysle zákona o pamäti národa eviduje, zhromažďuje, sprístupňuje, zverejňuje, spravuje a využíva dokumenty bezpečnostných orgánov hitlerovského Nemecka a Zväzu sovietskych socialistických republík a bezpečnostných orgánov štátu, vytvorené a zhromaždené v období od 18. apríla 1939 do 31. decembra 1989.

Štatút archívu mu bol priznaný rozhodnutím Odboru archívov a registratúr Ministerstva vnútra SR zo 7. augusta 2004. Ako archív právnickej osoby zriadenej zákonom podľa rozhodnutia Odboru archívov a registratúr Ministerstva vnútra SR nesie názov Archív Ústavu pamäti národa so sídlom v Bratislave. Na základe tohto rozhodnutia plní úlohu preberania, evidencie, ochrany, spracúvania, sprístupňovania a využívania archívnych dokumentov organizácie.

Archívne fondy

Ústav pamäti národa od svojho vzniku do súčasnosti prevzal od štátnych orgánov a fyzických osôb archívny materiál v množstve 1783 bežných metrov. V správe Archívu Ústavu pamäti národa je v súčasnosti 638 archívnych fondov a zbierok.

Zamestnanci ÚPN v roku 2017 inventarizovali materiál archívnych fondov Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Dolný Kubín 1974 – 1990 (11 krabíc, 58 inv. j.), Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Liptovský Mikuláš (1960) 1966 – 1990 (18 krabíc, 61 inv. j.) a Osobný fond Peter Legner 1952 – 1968 (2 krabice).

Ďalej roztriedili a usporiadali materiál archívnych fondov Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Komárno (12 krabíc), Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Veľký Krtíš (9 krabíc) a Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Žiar nad Hronom (14 krabíc). Čiastočne boli roztriedené a usporiadané materiály archívnych fondov Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Nové Zámky (4 krabice) a Okresná správa ZNB Oddelenie ŠtB Mochovce (2 krabice).

Archívny informačný systém

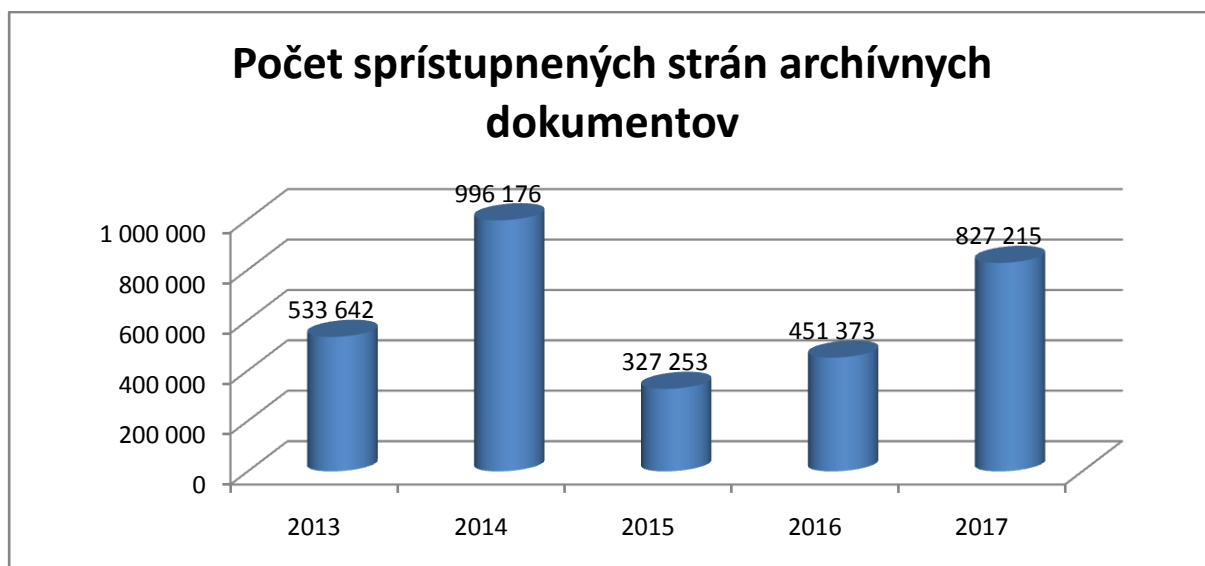
V rámci budovania archívneho informačného systému prepisovali zamestnanci ÚPN archívne knihy operatívnych zväzkov Krajskej správy ZNB Správy ŠtB Košice (približne 4300 záznamov a 22933 údajov) a archívnu knihu zväzkov kontrarozviedneho rozpracovania Krajskej správy ZNB Správy ŠtB Bratislava (približne 1120 záznamov a 9704 údajov). Prepísané záznamy a údaje sa následne integrovali do informačného systému.

Bádatel'ňa

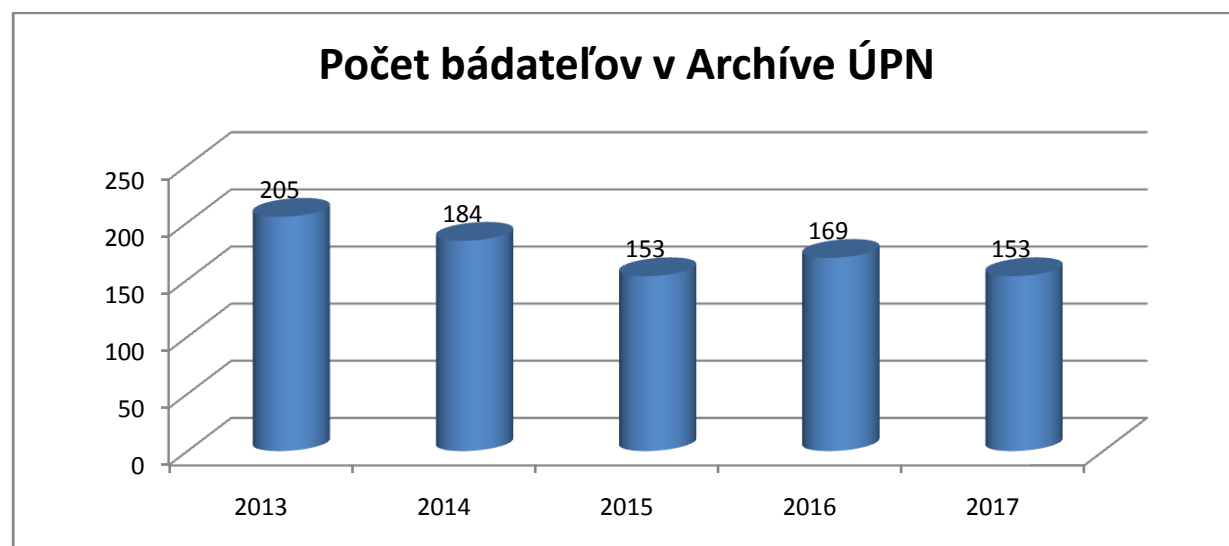
V priebehu roku 2017 pripravili zamestnanci ÚPN bádatel'om celkovo 827 215 strán archívnych dokumentov, čo oproti roku 2016 predstavuje viac ako 83% nárast. V bádatel'ni študovalo celkovo 153 bádatel'ov, ktorí vykonali 440 bádatel'ských návštev (z toho externí bádatelia 298 a zamestnanci ÚPN 142). Žiadateľom vydal ÚPN celkovo

29 937 študijných kópií archívnych dokumentov. Z pohľadu účelu sprístupnenia išlo o nasledujúce zloženie bádateľov: spravodajstvo a publicistika – 25 bádateľov, príprava dokumentárnych filmov – 3 bádatelia, nahliadnutia súkromného charakteru (napr. štúdium vlastného spisu, resp. blízkej osoby) – 34 bádateľov, nahliadnutia úradného charakteru – 9 bádateľov, vedecké spracovanie (bakalárske, diplomové práce, výskumné projekty) – 82 bádateľov. K najčastejšie sa vyskytujúcim tematickým okruhom štúdia patrili: organizácia, metódy a činnosť ŠtB (37 bádateľov), perzekúcia osôb (31 bádateľov), dejiny cirkví, perzekúcia, vzťah cirkví a ŠtB (22 bádateľov), genealógie (11 bádateľov), problematika ochrany štátnych hraníc (9 bádateľov), projekt Nenápadní hrdinovia (7 bádateľov), menšiny na Slovensku (4 bádatelia), normalizácia (3 bádatelia), dejiny KSČ (3 bádatelia), dôchodkové zabezpečenie (3 bádatelia), politický exil (3 bádatelia), súdne spory (3 bádatelia) a obdobie slovenského štátu (2 bádatelia).

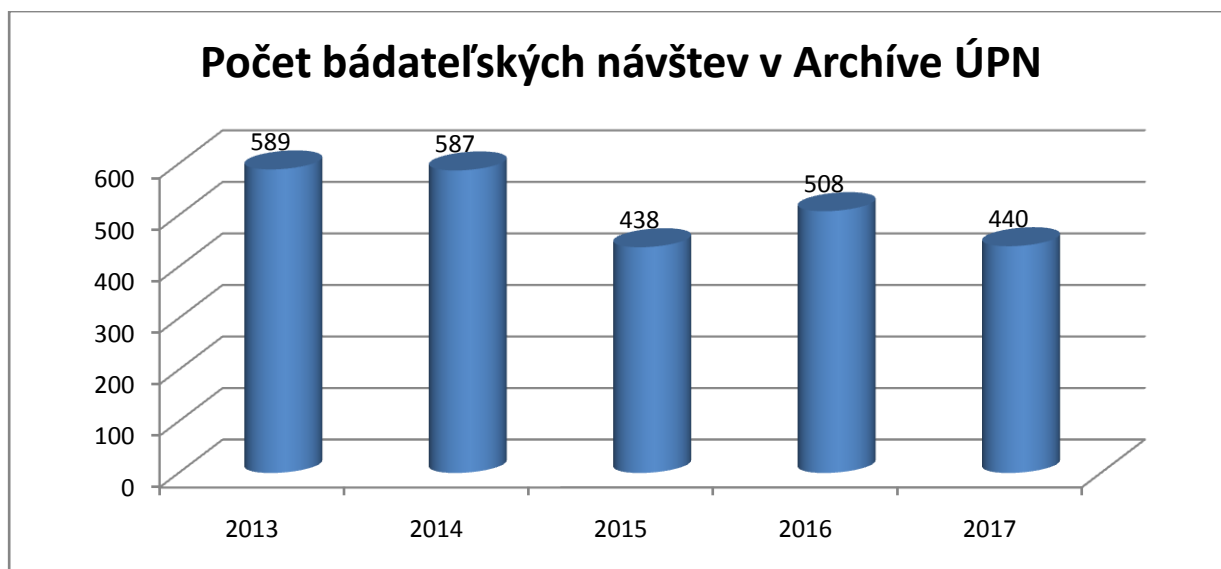
Počet sprístupnených strán archívnych dokumentov prostredníctvom bádateľne Archívu Ústavu pamäti národa

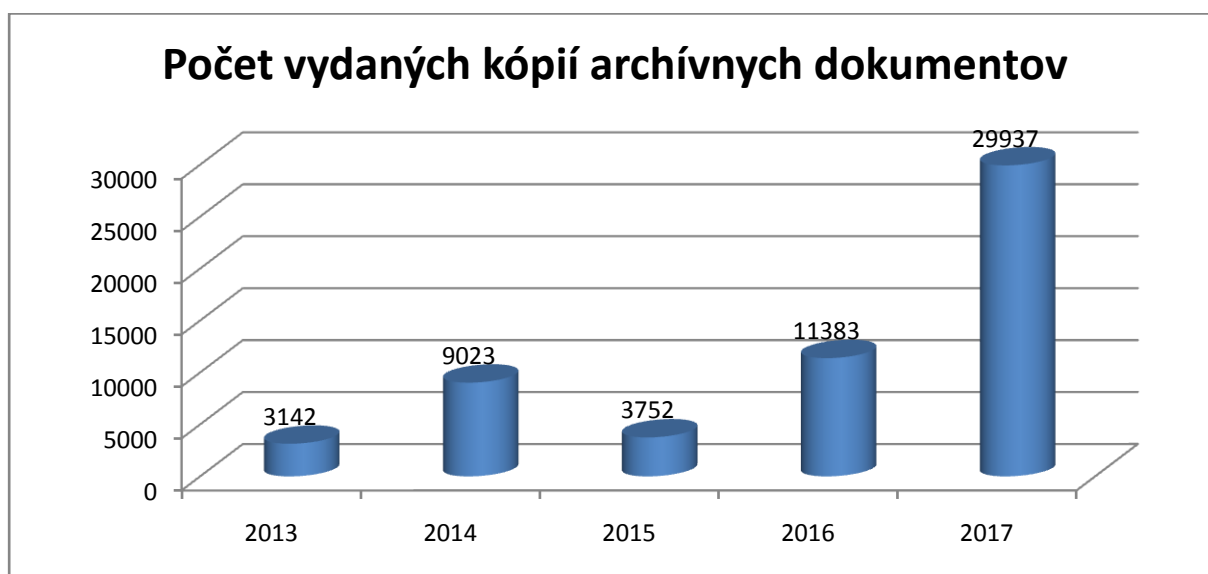
Počet bádateľov v Archíve Ústavu pamäti národa

Počet bádateľských návštev v Archíve Ústavu pamäti národa

Počet vydaných xerokópií a digitálnych kópií archívnych dokumentov v Archíve ÚPN

Akvizičná činnosť

V rámci akvizičnej činnosti prevzal ÚPN viacero prírastkov. K najzaujímavejším patria dokumenty k podpisovej akcii Za náboženskú slobodu v Československu v rokoch 1987 – 1988 darované p. Šimulčíkom, knižný dar Parlamentnej knižnice, tlačoviny darované p. Durbákom, dokumenty osvetľujúce problematiku rehabilitácie a odškodňovania politických väzňov od p. Nemčekovej, dar p. Noska osvetľujúci tragické dôsledky kolektivizácie v Brezovej pod Bradlom, či pozostalosť študenta Petra Legnera, zastreleného vojakmi Varšavskej zmluvy 21. augusta 1968.

5 VEDECKÝ VÝSKUM A DOKUMENTÁCIA

Okruhy vedeckého výskumu a dokumentácie

V rámci vedecko-výskumnej činnosti plnil ÚPN výskumné a publikačné úlohy v šiestich vedecko-výskumných okruhoch. Nedobrovoľné odchody zamestnancov v uplynulých rokoch, vytvorenie polovičných pracovných úväzkov a celkové personálne poddimenzovanie Sekcie vedeckého výskumu mali negatívny dopad na ich riešenie, osobitne v strednodobom horizonte. Viaceré rozpracované okruhy boli z uvedených príčin pozastavené alebo modifikované bez toho, aby boli zavŕšené publikovaním syntetického výstupu vo forme monografie či edície dokumentov. Zároveň kvôli personálnemu obsadeniu sekcie prichádzalo aj k prelínaniu riešiteľov jednotlivých projektov.

V priebehu roku 2017 riešili zamestnanci ÚPN nasledujúce vedecko-výskumné okruhy:

Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1939 – 1945

(V pláne činnosti označený ako Nacizmus, fašizmus, stalinizmus, režim a totalita vojny, vojnové zločiny a ich obeť, represálie a odboj na Slovensku 1939 – 1945).

Riešitelia: O. Podolec, T. Klubert

Cieľom výskumného okruhu je výskum politického systému a režimu Slovenskej republiky z rokov 1939 – 1945 v perspektíve ich vývoja a premien. Medzi priority výskumu patrí výskum štruktúry a činnosti jednotlivých inštitúcií štátu, odbojových aktivít, ako aj štrukturálne a sociálne zmeny v slovenskej spoločnosti. Riešitelia sa zameriavali predovšetkým na vybrané aspekty tejto oblasti, ktoré doteraz neboli uspokojivo vedecky zmapované. Konkrétne ide o výskum inštitúcií SR (Snem SR, Štátna rada), ako aj ozbrojených pilierov štátnej moci: armáda, žandárstvo, finančná stráž.

V roku 2017 bol zrealizovaný ťažiskový výstup projektu: vydanie vedeckej monografie Ondreja Podolca s názvom *Prvý slovenský parlament. Snem Slovenskej republiky a jeho legislatívna činnosť*. Predkladaná monografia je historicko-právnym pohľadom na úlohu i postavenie zákonodarného orgánu v období, ktoré je azda najkontroverznejšou časťou slovenských dejín. Pri jej spracovaní vychádzal autor z archívneho výskumu vo fondoch slovenskej, českej i nemeckej proveniencie i širokého spektra prác historikov dotýkajúcich sa vývoja politického systému i režimu na Slovensku v rokoch 1938 – 1945, ktoré vznikali od šesťdesiatych rokov minulého storočia.

T. Klubert vypracoval vedeckú štúdiu Represálie 5. poľnej roty Hlinkovej gardy v oblasti Krupiny, odovzdal komentované dokumenty na tému retribučného súdництва, podieľal sa na natáčaní svedectva Oral History s veteránom druhej svetovej vojny Benjamínom Pálgim a pripravil recenzie do časopisu *Pamäť národa* (č. 1/2018).

V rámci vedecko-výskumného okruhu bol realizovaný výskum materiálov v Archíve Múzea SNP v Banskej Bystrici a v Slovenskom národnom archíve v Bratislave.

Osudy slovenských Židov 1939 – 1945

(V pláne činnosti ako Antisemitizmus, holokaust a rasové násilie, totalitná legislatíva na Slovensku 1939 – 1945)

Riešitelia: Pavol Makyna (1/2 úväzkov), Martin Garek

Výskum je orientovaný tromi základnými smermi – zistenie a spracovanie základných údajov o židovskej komunite na Slovensku, obmedzovanie ľudských práv Židov

a majetková perzekúcia, ktorá sa doposiaľ týkala likvidácií a arizácií podnikového majetku. Zameriava sa na zhromažďovanie digitalizovaných archívnych dokumentov o perzekúciách Židov na Slovensku v rokoch 1939 – 1945 (podľa tematického rozdelenia) a spracovanie elektronickej databázy a subdatabáz, ktoré sú zverejňované na internetovej stránke ÚPN.

V roku 2017 realizoval riešiteľ okruhu P. Makyna výskum na regionálnej úrovni a jeho výstupmi bolo vypracovanie rukopisu vedeckej štúdie o pôsobení Antona Neumana ako vedúceho Kancelárie prezidenta SR 1939–1945, pričom štúdia sa zameriavala hlavne na jeho podiel na udeľovaní prezidentských výnimiek. Rovnako budú v rámci okruhu publikované dokumenty k protižidovským pogromom po roku 1945, a to v časopise *Pamäť národa* v roku 2018. P. Makyna pripravil na publikovanie príbehy do rubriky *Spravodlivý medzi národmi*, v rámci ktorých mapuje príbehy ľudí na Slovensku, ktorí pomáhali Židom v rokoch druhej svetovej vojny. Zároveň v priebehu roku pracoval na vypracovaní rukopisu odbornej monografie na tému *Holokaust v pamäti*.

M. Garek vypracoval vedeckú štúdiu *Prenasledovanie Židov na hornej Orave 1939 – 1945*, komentované dokumenty na tému *Pracovný tábor Ústie nad Oravou* a rozhovor s P. Traubnerom *Šepkaj, aby nás nenašli*. M. Garek zároveň pracoval na rukopise monografie na tému *Prenasledovanie Židov na hornej Orave 1939 – 1945*.

Politické procesy na Slovensku po roku 1948 a rehabilitácie

(V pláne činnosti ako Komunistický režim, represálie, obeť a ich rehabilitácie na Slovensku v rokoch 1948 – 1968)

Riešitelia: B. Kinčok, O. Podolec

Výskumný okruh sa zaoberá vykonštruovanými súdnymi procesmi najmä z prvej polovice 50. rokov a následným rehabilitáciám v 60. rokoch. V rámci projektu vydal ÚPN v posledných rokoch viacero štúdií a dokumentov k rôznym politickým procesom. V časopise *Pamäť národa* má aj vlastnú rubriku s názvom „Obete“, ktorá podrobnejšie skúma obeť vykonštruovaných procesov na Slovensku po roku 1948.

V rámci okruhu vypracoval O. Podolec rukopis vedeckej štúdie *Perzekúcie za tzv. nedovolené opustenie republiky*. V rámci textu analyzoval vývoj trestného postihu občanov pokúšajúcich sa o útek cez Železnú oponu počas vlády komunistického režimu, ako aj konkrétne prípady politických procesov vedených za nedovolené opustenie republiky. Zároveň zorganizoval v novembri seminár na tému *Politické procesy a trestnoprávne perzekúcie v období neslobody*, v rámci ktorého vystupujúci analyzovali genézu, priebeh a dôsledky politických procesov v jednotlivých vývojových fázach komunistického režimu. Dlhodobý riešiteľ vedecko-výskumného okruhu, B. Kinčok, vypracoval vedeckú štúdiu o perzekúciách slovenských príslušníkov britskej RAF a komentované dokumenty na tému *Amnestovaní po roku 1960 pod dohľadom ŠtB*. Zároveň pripravil popularizačnú príručku na tému *Politické procesy v rokoch 1948 – 1954* a spracoval tematický informačný bulletin pre stredné školy na tému *Politický proces so slovenskými biskupmi*. Priebežne pracoval na rukopise vedeckej monografie o procese s tzv. buržoáznymi nacionalistami (Husák a spol.).

Štát a cirkvi 1945 – 1989

(V pláne činnosti ako Prenasledovanie cirkví – ich obeť. Zápas cirkví a náboženských spoločností s komunistickým režimom 1945 – 1989)

Riešitelia: P. Jakubčín, O. Podolec, F. Neupauer

Okruh *Cirkev a štát 1945 – 1989* sa venuje snahám vládnej moci v komunistickom Československu o využitie a likvidáciu cirkví i náboženstva ako takého, pričom sa

zameriava predovšetkým na tie aspekty existencie cirkví, ktorým nebola v doterajšej historiografii venovaná žiadna, prípadne len okrajová pozornosť.

Riešiteľ vedecko-výskumného okruhu Pavol Jakubčín pripravoval vedeckú štúdiu s názvom *Vyučovanie náboženstva na Slovensku v rokoch 1948 – 1968* a edíciu dokumentov s názvom *Ideologický boj o mládež v 50. rokoch*. Zúčastnil sa na medzinárodnej konferencii *CONFRONTATION – COOPERATION – COORDINATION. Christian Churches in the Soviet Bloc* v Budapešti. Spracoval text tematického informačného bulletinu pre stredné školy na tému Akcia P. Ďalšími výstupmi boli účasť na vedeckom kolokviu *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku od konca 2. svetovej vojny po obdobie normalizácie* (september 2017, Trnava) a účasť na konferencii *Reformácia a jej dôsledky na Slovensku* (máj 2017, Trnava). Publikáčnym výstupom boli aj dva texty v Pamäti národa: rozhovor s Msgr. Antonom Adamkovičom (č. 1/2017) a príspevky z kolokvia o Vladimírovi Juklovi a Silvestrovi Krčmérym (č. 2/2017).

O. Podolec odovzdal rukopis komentovaných dokumentov predsedníctva ÚV KSČ o aktivitách tajnej cirkvi na Slovensku koncom 80. rokov.

Na základe iniciatívy ÚPN sa v septembri zorganizovalo stretnutie slovenských cirkevných historikov v Žiline. Cieľom tejto iniciatívy je prehĺbiť kontakty medzi bádateľmi venujúcimi sa perzekúciám cirkví na Slovensku v období komunizmu a pritiahnúť ich záujem na spoluprácu s ÚPN, osobitne na výskum v jeho archíve. ÚPN zároveň pomáhal pri organizácii podujatí súvisiacich s procesom blahorečenia T. Zemana, pričom koordináciu vykonával F. Neupauer. F. Neupauer v rámci projektu vydal publikáciu s názvom *Bartolomej Urbanec. Dvadsať rokov pod dohľadom ŠtB*, v ktorej na základe materiálov ŠtB rekonštruoval perzekúcie kňaza B. Urbanca.

Autorský kolektív pracovníkov sekcie (P. Jašek ako vedúci autorského kolektívu, P. Jakubčín, O. Podolec a F. Neupauer) zároveň pracoval na vydaní prvého dielu trojčlennej edície dokumentov venovaných Sviečkovej manifestácii. V priebehu roku riešitelia dokončili archívny výskum v slovenských aj zahraničných archívoch a uzavreli výber a prepis dokumentov do prvého dielu edície.

Politický systém, režim a spoločnosť na Slovensku 1968 – 1989

(V pláne činnosti ako Okupácia ČSSR 1968, režim a politický systém normalizácie, disent a protikomunistický odboj, perzekúcie a ich obeť v rokoch 1968 – 1989 a pád komunistického režimu na Slovensku)

Riešitelia: P. Dubovský, P. Jašek

Cieľom výskumu bolo zmapovanie pôsobenia komunistického režimu v období normalizácie. Medzi priority výskumu patrí výskum štruktúry a činnosti jednotlivých inštitúcií štátu, odpor proti normalizačnému režimu, ako aj štrukturálne a sociálne zmeny v slovenskej spoločnosti. Súčasťou výskumu je aj analýza procesov vedúcich k pádu komunistického režimu na Slovensku v roku 1989.

P. Jašek publikoval vedeckú štúdiu o maďarskej menšine v období normalizácie vrátane analýzy jej kontaktov s Chartou. Zároveň publikoval komentované dokumenty na tému reakcia obyvateľstva na vznik Charty 77 na Slovensku a rozhovor s aktivistom tajnej cirkvi a vydavateľom samizdatovej literatúry Martinom Laukom. V priebehu roku 2017 realizoval aj rozsiahly archívny výskum v Slovenskom národnom archíve a v Open Society Archives v Budapešti. Zároveň ako zostavovateľ vydal dva zborníky z medzinárodných vedeckých konferencií a pripravil aj tretí zborník, ktorý bude zaradený do edičného plánu na rok 2018 (Svetový kongres Slovákov v zápase proti komunistickému režimu).

V rámci vedecko-výskumného okruhu zorganizoval ÚPN aj dve významné podujatia. Prvým bolo (v spolupráci s OZ Samizdat) diskusné fórum Deň samizdatu, ktoré sa konalo v Bratislave 12. októbra a na ktorom sa zúčastnili vydavatelia samizdatovej literatúry.

Druhé podujatie sa konalo pri príležitosti 30. výročia od vydania publikácie *Bratislava/nahlas*. ÚPN zorganizoval 24. októbra 2017 medzinárodnú vedeckú konferenciu, ktorá bola prvým podujatím tohto druhu zameraným na historickú a pamäťovú analýzu aktivít ochranárskeho hnutia na Slovensku v 80. rokoch. Okrem historikov na podujatí vystúpila aj väčšina z autorského kolektívu publikácie.

Druhý riešiteľ okruhu, P. Dubovský, publikoval v časopise *Pamäť národa* text *30 rokov nevyšetrená násilná smrť kňaza Štefana Poláka* a dokument o zakázanom diskusnom príspevku Hany Ponickéj, ktorý mal byť prednesený na III. zjazde slovenských spisovateľov v roku 1977. Zároveň v priebehu roku pracoval na finalizovaní monografie *Ján Langoš. Kresťan v politike*, ktorá prinesie životopisný profil zakladateľa ÚPN a disidenta Jána Langoša.

Zločiny stalinizmu a víťazstvo komunistickej diktatúry 1945–1948

Riešiteľ: O. Podolec

Nový vedecko-výskumný okruh spracovávaný od roku 2017. V jeho rámci riešiteľ analyzoval príčiny nástupu komunistického režimu k moci v roku 1948 a zločiny komunizmu v prvých rokoch vlády. O. Podolec vypracoval vedeckú štúdiu o jesennom politickom prevrate na Slovensku v roku 1947.

Personálna a organizačná rekonštrukcia krajských útvarov ŠtB

Riešitelia: J. Sivoš, D. Halčín, V. Palko

Sekcia dokumentácie pokračovala v postupnej rekonštrukcii útvarov ŠtB na Slovensku. V roku 2017 boli rekonštruované útvary pasov a víz v Západoslovenskom, Stredoslovenskom a Východoslovenskom kraji v rokoch 1966 – 1989. Spracované boli údaje k 540 príslušníkom. Pre ďalšie roky bol vypracovaný projekt rekonštrukcie krajských útvarov ŠtB na Slovensku v rokoch 1954 – 1966.

Rekonštrukcia zväzkovej agendy I. správy ZNB

Riešiteľ: M. Miklovič

Cieľom projektu je získať elektronické kópie zväzkov rozvedky, ktoré sú uložené v českom Archíve bezpečnostných zložiek, ale majú teritoriálnu spätosť s územím Slovenska. V roku 2017 boli prostredníctvom projektu získané 4 hlavné zväzky a 42 podzväzkov typu objektové zväzky, zväzky konšpiračných a prepožičaných bytov a zväzky operatívnej korešpondencie.

Databáza odsúdených za trestný čin nedovolené opustenie republiky

Riešiteľ: E. Pastvová

V roku 2017 bolo spracovaných 2160 spisov z Východoslovenského kraja za roky 1977 – 1989.

Vedecké a odborné konferencie, kolokviá a semináre

V priebehu roka 2017 sa UPN podieľal na organizovaní šiestich konferencií a seminárov.

Vedecko-didaktická konferencia pre učiteľov *Obetovali najvzácnnejšie*

V dňoch 4. – 6. mája sa v priestoroch Centra Salvator v Bratislave konala vedecko-didaktická konferencia pre učiteľov dejepisu s názvom *Obetovali najvzácnnejšie*. Hlavnými organizátormi podujatia boli OZ Nenápadní hrdinovia, Ústav pamäti národa a Nadácia Konrada Adenauera. Súčasťou podujatia boli popri odborných prednáškach aj umelecké

vystúpenia a spomienky obetí totalitných režimov a ich rodinných príslušníkov. Z pracovníkov ÚPN sa podujatia aktívne zúčastnili Patrik Dubovský s prednáškou o kňazovi Štefanovi Polákovi, František Neupauer a Juliana Gubišová s prednáškou Projekty ÚPN a OZ Nenápadní hrdinovia a František Neupauer s prednáškou Titus vs. Korbuly.

Seminár *Deň samizdatu*

Dňa 12. októbra, počas ktorého si pripomíname na Slovensku deň samizdatu, zorganizoval Ústav pamäti národa v spolupráci s občianskym združením Samizdat, o. z. seminár na tému vydávania samizdatov na Slovensku. Podujatie sa konalo v Bratislave a v jeho rámci vystúpili popri zástupcoch organizujúcich inštitúcií aj vydavatelia samizdatov z Čiech a zo Slovenska. Súčasťou podujatia bolo aj prezentovanie tematickej výstavy o výrobe a distribúcii samizdatov, ktorú pripravilo OZ Samizdat.

Medzinárodná konferencia *Bratislava/nahlas. Ochranské hnutie v zápase s komunistickým režimom*

Dňa 24. októbra 2017 usporiadal Ústav pamäti národa v spolupráci s Nadáciou Konrada Adenauera a Mestom Bratislava medzinárodnú vedeckú konferenciu s názvom *Bratislava/nahlas. Ochranské hnutie v zápase s komunistickým režimom*. Podujatie sa konalo pri príležitosti 30. výročia od vydania legendárnej publikácie Bratislava/nahlas v roku 1987, v ktorej aktivisti ochranského hnutia popísali negatívne dopady vlády komunistickej strany na príklade života v hlavnom meste Slovenska. V prvej časti podujatia vystúpili so svojimi referátmi historici a analyzovali vplyv vydania publikácie v kontexte slovenského disidentského hnutia. V druhej časti vystúpili tvorcovia publikácie, ktorí hovorili o vývoji a dôsledkoch iniciatívy Bratislava/nahlas, či o jej dobovej spoločenskej a súčasnej pamäťovej reflexii. Z pracovníkov ÚPN sa podujatia aktívne zúčastnil Jerguš Sivoš s prednáškou Štátna bezpečnosť a ochranské hnutie.

Seminár *Politické procesy a trestnoprávne perzekúcie v období neslobody*

Dňa 8. novembra 2017 zorganizoval ÚPN v spolupráci s Pedagogickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave odborný seminár na tému politických procesov a trestnoprávných perzekúcií totalitných režimov. V rámci seminára odzneli prednášky vedeckých pracovníkov Ústavu a vedúceho Katedry histórie Pedagogickej fakulty UK, ktoré sa venovali otázke politických procesov v období 50. rokov a v období normalizácie. Z pracovníkov ÚPN sa podujatia aktívne zúčastnili Ondrej Podolec s prednáškou Legislatívne predpoklady trestnoprávnej represie po roku 1948, Branislav Kinčok s prednáškou Monsterproces s tzv. buržoáznymi nacionalistami (Husák a spol.) a Peter Jašek s prednáškou Politické procesy v období tzv. normalizácie.

Študentská konferencia *Nenápadní hrdinovia v zápase komunizmom*

Dňa 16. novembra 2017 sa v Košiciach uskutočnila študentská konferencia projektu Nenápadní hrdinovia, v rámci ktorej študenti priblížili svoje písomné a audiovizuálne diela o obetiach totalitných režimov. Organizátormi podujatia boli Konfederácia politických väzňov Slovenska, Nenápadní hrdinovia, o. z., Ústav pamäti národa, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Nadácia Konrada Adenauera a ďalší partneri.

Didaktický seminár pre učiteľov *Aktuálne výzvy vyučovania dejepisu a náuky o spoločnosti*

Seminár reagoval na nárast popularity extrémistických hnutí, najmä medzi mladými. Jeho cieľom bola výmena informácií, skúseností a metód, ktoré by pri vyučovaní spomenutých

predmetov pomohli žiakom a študentom nadobudnúť bohatšie vedomosti, väčší spoločenský nadhľad a rozvíjať ich kritické myslenie. V prvom bloku predstavili zahraničné pamäťové organizácie nové vzdelávacie metódy, ktoré využívajú moderné technológie, sú interaktívne alebo vytvárajú priestor na stretnutie mladých ľudí s pamätníkmi hrôz totalitných režimov. Účastníci sa pozreli aj na tému konšpiračných médií a ich možný vplyv na úspech extrémistov vo voľbách. Problémy dejepisu vrátane ideologicky podfarbených interpretácií historikov, vytváranie vyučovacích jednotiek, ktoré by viedli k chápaniu občianskych práv, či „digitálna“ inteligencia“ boli súčasťou druhého bloku seminára. O tom, ako sa dajú učiť dejiny pri prechádzke mestom spojenej s vysvetľovaním zmien verejného priestoru v jednotlivých obdobiach alebo cez skúsenosť so zaznamenaním spomienok pamätníka a ich umeleckým spracovaním, hovorili v prvom bloku druhého dňa zástupcovia mimovládnych organizácií. Súčasťou programu bola aj prednáška o tom, ako v duchu kresťanskej výchovy pracovať s mladými ľuďmi, ktorí sympatizujú s rôznymi radikálnymi a extrémistickými hnutiami. Dvojdňové podujatie umožnilo efektívnu výmenu informácií, skúseností a vyučovacích metód za účasti poľských, českých a slovenských odborníkov. Na seminári odznelo 13 odborných prednášok predstavujúcich aktivity jednotlivých štátnych i neštátnych, zahraničných i slovenských inštitúcií. Seminár mal celkovo 48 účastníkov.

Publikačná činnosť zamestnancov

AAB – Vedecké monografie vydané v domácich vydavateľstvách

- **PODOLEC, O.:** *Prvý slovenský parlament. Snem Slovenskej republiky a jeho legislatívna činnosť.* Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017. 456 s.

ABC – Kapitoly vo vedeckých monografiách vydané v zahraničných vydavateľstvách

- **PODOLEC, O.:** Notárstvo a nástup komunistického režimu. In: *Notárstvo a iné právnické profesie v historickom vývoji.* Praha: Leges, 2017, s. 183 – 204.

ABD – Kapitoly vo vedeckých monografiách vydané v domácich vydavateľstvách

- **MAKYNA, P.:** Kultúrna krajina – analýza obsahu pojmu z interdisciplinárneho hľadiska a jej stručný vývoj. In: **LETZ, R. a kol.:** *Slovenské územie v historickom kontexte.* Martin: Matica slovenská, 2017, s. 275 – 287.

ADE – Vedecké práce v ostatných zahraničných časopisoch

- **GAREK, M.:** Slovensko-poľské pohraničie na hornej Orave v rokoch 1918 – 1947. In *Res Gestae*, č. 4, 2017, Poľsko.

ADF – Vedecké práce v ostatných domácich časopisoch

- **JAŠEK, P.:** Dôstojník v prvej línii. Život podplukovníka Eugena Budinského (1906 – 1942). In: *Vojnová kronika*, roč. 6 (2017), č. 1, s. 39 – 49.
- **JAŠEK, P. (ed.):** Reakcie slovenskej spoločnosti na vznik Charty 77 vo svetle dokumentov. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 2, s. 49 – 68.
- **JAŠEK, P.:** Tzv. maďarský nacionalizmus v období normalizácie. Prípady Miklósa Duraya a spolupráca Výboru na ochranu práv maďarskej menšiny v Československu s Chartou 77. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 3, s. 27 – 46.
- **GUBIŠOVÁ, J.:** Cesta ku kolektivizácii v okrese Šahy. *Pamäť národa*. roč. 13, č. 2 (2017), s. 3 – 15.

- HRUBOŇ, A., RISTVEYOVÁ, K., MITÁČ, J.: Prvá viedenská arbitráž a Slovensko (medzinárodné súvislosti, výsledky a dôsledky). *Vojnová kronika*. roč. 6, č. 2 (2017), s. 3 – 12
- MIKLOVIČ, M.: Aktívne opatrenie „LAND“. *Pamäť národa*. roč. 13, č. 1 (2017), s. 51 – 57.
- NEUPAUER, F., JAŠEK, P.: Černobyľská katastrofa z pohľadu (ne)informovanosti v Československu. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 1, s. 17 – 37.
- PALKO, V.: Michal Bilík – opora spravodajských zložiek 11. brigády PS na slovensko-rakúskom úseku štátnej hranice. *Pamäť národa*. roč. 13, č. 1 (2017), s. 58 – 73.
- PODOLEC, O.: Tzv. politické trestné činy ako prostriedok perzekúcií počas komunistického režimu – vývoj právnej úpravy a aplikačná prax. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 2, s. 16 – 31.
- PODOLEC, O.: Vývoj trestnoprávnej legislatívy ako nástroja komunistického režimu. *Pamäť národa*. roč. 13(2017), č. 1, s. 3 – 16.

AEC – Vedecké práce v zahraničných recenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

- GAREK, M.: Česko-slovensko-poľské snahy o federalizáciu v rokoch 1938 – 1943. In: KOWALSKI, R. (ed.): *Od Zjazdu w Wyzsehradzie do Grupy Wyzsehradzkiej. Kilkasetlat w współpracy środkowoeuropejskiej*. Nowy Targ: Polskie Towarzystwo Historyczne, 2017, s. 217 – 243.
- PODOLEC, O.: Spor o ústavu. In: GÁBRIŠ, T., HORÁK, O., TAUCHEN, J. (eds.): *Školy, osobnosti, polemiky: pocta Ladislavu Vojáčkovi k 65. narodeninám*. Brno: The European society for history of law, 2017, s. 395 – 406.
- SIVOŠ, J.: Tretia obeť. Neznámy epilóg zásahu Pohraničnej stráže a Štátnej bezpečnosti na železnej opone v máji 1952. VANĚK, P. (ed.): *Ochrana státní hranice v padesátých letech 20. století*. Brno: Technické muzeum v Brně, 2017, s. 154 – 164.
- SIVOŠ, J.: The Reorganization of Czechoslovak Security Apparatus in 1953. In: GYARMATI, G., PALASIK, M. (eds.): *Continuities – Discontinuities. Secret Services After Stalin's Death in Communist Central and Eastern Europe*. Budapest – Pécs 2017, s. 103 – 122.

AED – Vedecké práce v domácich recenzovaných vedeckých zborníkoch, monografiách

- DUBOVSKÝ, P.: Likvidácia rehol'ných diel a jej dopad na Spiši v 50. rokoch 20. storočia. In: POLLÁK, M., ŠVORC, P. (eds.): *Spišské exody v 20. storočí*. Občianske združenie Krásny Spiš: Levoča, 2017, s. 193 – 216.
- MITÁČ, J. Minority Policy of Horthy's Hungary in the Context of Attitudes of János Esterházy. In: ADAMCZYK, A., ZILIZI, Z. (eds.): *Unwanted hero: on János Esterházy, in the spirit of Central Europe and dialogue*. Kolíňany: Živé Podzoborie, 2017, s. 123 – 135.
- PODOLEC, O.: János Esterházy in the political life of Slovakia (1938 – 1945). In: ADAMCZYK, A., ZILIZI, Z. (eds.): *Unwanted hero: on János Esterházy, in the spirit of Central Europe and dialogue*. Kolíňany: Živé Podzoborie, 2017, s. 69 – 86.
- PODOLEC, O.: Verejná správa na Slovensku v roku 1946. In: SYRNÝ, M. a kol.: *Rok po vojne. Slovensko a Európa v roku 1946*. Banská Bystrica: Múzeum Slovenského národného povstania, 2017, s. 273 – 280.

AFD – Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

- DUBOVSKÝ, P.: Hlavné aktivity Jána Langoša – od samizdatov po lustračný zákon. In: JAŠEK, P. (ed.): *1989. Rok zmeny*. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017, s. 200 – 215.

- JAŠEK, P.: „Ahoj, Európa!“ Pochod cez Železnú oponu a symbolický návrat Slovenska do Európy. In: HRUBOŇ, A., JANKECH, J., RISTVEYOVÁ, K., GABČO, M. (eds.): *Slovensko v rokoch neslobody 1938 – 1989 IV. Slovensko, jeho susedia a Európa*. Banská Bystrica: UMB 2016, s. 140 – 150.
- MIKLOVIČ, M.: Rezidentúra Brusel v roku 1989. In: JAŠEK, P. (ed.): *1989. Rok zmeny*. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017, s. 400 – 409.
- PODOLEC, O.: K niektorým nečakaným úlohám posledného komunistického parlamentu. In: JAŠEK, P. (ed.): *1989. Rok zmeny*. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017, s. 226 – 239.
- PODOLEC, O.: Takzvané cirkevné zákony z roku 1949 a ich aplikácia. In: VYŠNÝ, P., SISKOVIČ, Š. (eds.): *Právno-historické trendy a výhľady 2*. Krakov: Spolok Slovákov v Poľsku, 2017, s. 343 – 360.

BAB – Odborné knižné práce vydané v domácich vydavateľstvách

- JAŠEK, P.: *Vasil Biľak. Kolaborant alebo zradca?* Bratislava: Marenčin PT, 2017, 202 s.

BBA – Kapitoly v odborných knižných publikáciách vydané v zahraničných vydavateľstvách

- BÁRTA, M., KALOUS, J., POVOLNÝ, D., SIVOŠ, J., ŽÁČEK, P.: *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1945–1953*. Praha: Academia, Ústav pro studium totalitních režimů, 2017, 584 s.

BDE – Odborné práce v ostatných zahraničných časopisoch

- KLUBERT, T.: Rozhádanosť znamenala smrť. In: *Historické války*, roč. IV, č. 2/2017, s. 46 – 49.

BDF – Odborné práce v ostatných domácich časopisoch

- DUBOVSKÝ, P.: Tridsať rokov nevyjasnená násilná smrť kňaza Štefana Poláka. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 2, s. 32 – 48.
- DUBOVSKÝ, P. (ed.): Zakázaný diskusný príspevok Hany Ponickéj na III. zjazde slovenských spisovateľov 2. marca 1977. Príspevok „vyškrtnutých a vyškrtaných“ autorov. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 3, s. 47 – 54.
- GAREK, M.: Šepkaj, aby nás nenašli. Rozhovor s Pavlom Traubnerom. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 3, s. 79 – 92.
- JAKUBČIN, P.: Bolo treba bojovať, a nie sedieť v kúte. Rozhovor s Mons. Antonom Adamkovičom. *Pamäť národa*, roč. 13 (2017), č. 2, s. 78 – 94.
- JAŠEK, P.: Odvahu nezahasili ani vodné delá. *Národný kalendár 2018*. Martin: Matica slovenská 2017, s. 248 – 250.
- JAŠEK, P.: Pokus o „rovného s rovným“. *Národný kalendár 2018*. Martin: Matica slovenská 2017, s. 130 – 132.
- JAŠEK, P.: „Roman Empire“ nezabúdaj na svoje korene. *Národný kalendár 2018*. Martin: Matica slovenská 2017, s. 214 – 215.
- JAŠEK, P.: Ubi Caritas, Ibidei. Kde je láska, tam je Boh. *Národný kalendár 2018*. Martin: Matica slovenská 2017, s. 194 – 196.
- JAŠEK, P.: Za samizdaty do väzenia. *Národný kalendár 2018*. Martin: Matica slovenská 2017, s. 239 – 240.
- MAKYNA, P.: Tri príbehy Spravodlivých medzi národmi z radov rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku. *Pamäť národa*. roč. 13 (2017), č. 1, s. 38 – 42.

- NEUPAUER, F.: Silvo a Vlado – budovatelia (spolupracovníci vzťahov). In: JAKUBČIN, P.: Kolokvium venované osobnostiam Silvestra Krčmého a Vladimíra Jukla. *Pamät' národa*. roč. 13 (2017), č. 1, s. 74 – 80.

EDI – Recenzie v časopisoch a zborníkoch

- GAREK, M.: Recenzia na dielo NIŽŇANSKÝ, E.: Politika antisemitizmu a holokaustu na Slovensku v rokoch 1938 – 1945. Banská Bystrica: Múzeum SNP, 2016. *Pamät' národa*. roč. 13 (2017), č. 3, s. 99 – 100.
- JAŠEK, P.: Recenzia na dielo ŽANTOVSKÝ, M.: Havel. Praha: Argo 2014. *Pamät' národa*. roč. 13 (2017), č. 1, s. 107 – 109.
- PODOLEC, O.: Recenzia na dielo VILÍMEK, T.: „Všichni komunisté do ureň!“ Volby v Československu v letech 1971–1989 jako společenský, politický a státněbezpečnostní fenomén. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. 2016. *Pamät' národa*. roč. 13 (2017), č. 3, s. 97 – 98.

EDJ – prehľadové práce odborné práce, preklady noriem; odborné preklady v časopisoch, zborníkoch

- GAREK, M.: Rómsky holokaust. Vzdelávacia pomôcka pre stredné školy. Bratislava: ÚPN, 6 s.
- JAKUBČIN, P.: Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu. Vzdelávacia pomôcka pre stredné školy. Bratislava: ÚPN, 6 s.
- JAŠEK, P.: Charta 77 a Slovensko. Vzdelávacia pomôcka pre stredné školy. Bratislava: ÚPN, 6 s.
- KINČOK, B.: Politický proces so slovenskými biskupmi. Vzdelávacia pomôcka pre stredné školy. Bratislava: ÚPN, 6 s.
- KLUBERT, T.: Režim Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1945. Vzdelávacia pomôcka pre stredné školy. Bratislava: ÚPN, 6 s.
- KLUBERT, T.: Mníchovská dohoda. Vzdelávacia pomôcka pre stredné školy. Bratislava: ÚPN, 6 s.

FAI – Redakčné a zostavovateľské práce

- JAKUBČIN, Pavol: Kolokvium venované osobnostiam Silvestra Krčmého a Vladimíra Jukla. *Pamät' národa*. roč. 13 (2017), č. 1, s. 74 – 94.
- NEUPAUER, F., HRIC, P.: *Bartolomej Urbanec. Dvadsať rokov pod dohľadom ŠtB*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2017; 184 s. ISBN 978-80-8198-002-2.
- JAŠEK, Peter: *Politický exil z krajín strednej a východnej Európy. Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy na Východe a Západe, 1945 – 1989*. Bratislava: Ústav pamäti národa 2017, 459s. ISBN 978-80-89335-80-0.
- JAŠEK, Peter: *1989. Rok zmeny*. Bratislava: Ústav pamäti národa 2017, 436s. ISBN 978-80-89335-78-7.

GHG – Práce zverejnené spôsobom umožňujúcim hromadný prístup

- PALKO, V.: Ako ŠtB kontrolovala našu poštu. *Konzervatívny denník Postoj*.
<https://www.postoj.sk/26204/ako-stb-kontrolovala-nasu-postu>

GII – Rôzne publikácie a dokumenty, ktoré nemožno zaradiť do žiadnej z predchádzajúcich kategórií

- GRÚŇOVÁ, A. František Maník. Oral History – svedkovia z obdobia neslobody. *Pamät' národa*. roč. 13, č. 2 (2017), s. 95 – 96.

- GUBIŠOVÁ, J. Rudolf Čavojský. Oral History – svedkovia z obdobia neslobody. *Pamäť národa*. roč. 13, č. 3 (2017), s. 95 – 96.
- NEUPAUER, F.: Titus Zeman a spol. Link: <https://blog.postoj.sk/21492/titus-zeman-a-spol> (20. 2. 2017)
- NEUPAUER, F.: Silvestra Krčméryho ocenila Banská Bystrica. Link: <https://blog.postoj.sk/21648/silvestra-krcmeryho-ocenila-banska-bystrica> (26. 2. 2017)
- JAŠEK, P.: Deň, keď na Slovensku začal padať komunizmus. Link: <https://www.postoj.sk/22381/den-ke-d-na-slovensku-zacal-padat-komunizmus> (24. 3. 2017)
- NEUPAUER, F.: Kto nesmie chýbať pri blahorečení Zemana? Korbuly! Link: <https://blog.postoj.sk/27180/kto-nesmie-chybat-pri-blahoreceni-zemana-korbuly> (29. 9. 2017)

Odborní recenzenti publikácií

- JAKUBČIN, P.:
MANÁK, M.: *ČSR a USA v rokoch 1918 – 1945. Vybrané otázky zo vzájomných vzťahov*. Krakov 2017.
- PETRUF, P.: *Vzťahy medzi Československom a Francúzskom 1918 – 1948*. Trnava 2017.
- NEUPAUER, F.:
LETZ, R.: *Biskup Štefan Barnáš*. Bratislava 2017.
- PODOLEC, O.:
ILLÝOVÁ, Z., MALATINSKÝ, M.: *Dva procesy s Vojtechom Tukom*. Praha 2017.
- SIVOŠ, J.:
BLAŽEK, P.: *Akce „SEVER“. Státní bezpečnost a krize Polské lidové republiky 1980 – 1984. 1. diel*. Praha 2017, 500 s.
- BLAŽEK, P.: *Akce „SEVER“. Státní bezpečnost a krize Polské lidové republiky 1980 – 1984. 2. diel*. Praha 2017, 315 s.
- ĎURIŠIN, V.: *Policajná kynológia, teória a prax*. Bratislava 2016, 500 s.

Účasť na vedeckých konferenciách a odborných seminároch

Zamestnanci ÚPN sa popri publikačných výstupoch v časopise *Pamäť národa* a vystúpeniach na podujatiach ÚPN zúčastnili aj na viacerých vedeckých konferenciách a odborných seminároch, ktoré organizovali partnerské inštitúcie. Išlo o nižšie uvedené podujatia:

- Konferencia „Indície“. OZ Indície, 18. marec 2017, Poprad
Príspevok za ÚPN: NEUPAUER, F.: *Ako učiť dejiny?*
- Konferencia *Slovensko a Európa v roku 1947*. Múzeum Slovenského národného povstania 26. – 27. apríl 2017, Banská Bystrica
Príspevok za ÚPN: PODOLEC, O.: *Politická kríza alebo prevrat? (Ústavnoprávne aspekty politických udalostí na Slovensku na jeseň 1947)*
- Konferencia *Reformácia a jej dôsledky na Slovensku*. Trnavská univerzita, 2. – 4. máj 2017, Trnava
Príspevok za ÚPN: JAKUBČIN, P.: *Perzekúcia predstaviteľov Bratskej jednoty Baptistov na Slovensku v období komunistického totalitného režimu*
- Konferencia *Periodiká v minulosti a súčasnosti*. Univerzitná knižnica v Bratislave, 12. – 13. september 2017, Bratislava

- Príspevky za ÚPN: JAŠEK, P.: Periodiká Slovákov v zahraničí v 70. a 80. rokoch na príklade Bulletinu Svetového kongresu Slovákov a PODOLEC, O.: Genéza a právne aspekty štátneho monopolu na vydávanie periodík v komunistickom Československu.
- Vedecké kolokvium *Pedagogické myslenie a školstvo na Slovensku od konca 2. svetovej vojny po obdobie normalizácie*, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 22. september 2017, Trnava
Príspevky za ÚPN: JAKUBČIN, P.: Vyučovanie náboženstva na Slovensku v rokoch 1948 – 1968 a JAŠEK, P.: *Slovensko v rokoch 1945 – 1968. Spoločensko-politická situácia*.
 - Medzinárodný vedecký seminár *CONFRONTATION – COOPERATION – COORDINATION. Christian Churches in the Soviet Bloc. European Network Remembrance and Solidarity*, 26. september 2017, Budapešť
Príspevok za ÚPN: JAKUBČIN, P.: Pro-regime organisations of Catholic priests in Czechoslovakia.
 - Vedecká konferencia *Slovenské emancipačné a štátoprávne snahy v 20. storočí*. Matica slovenská, 25. – 26. október 2017, Bratislava
Príspevky za ÚPN: JAŠEK, P.: Slovenská štátnosť a slovensko-české vzťahy v prostredí slovenského disentu, KINČOK, B.: Slovenská štátnosť a slovensko-české vzťahy v politickom procese s tzv. slovenskými buržoáznymi nacionalistami (G. Husák a spol.), PODOLEC, O.: Príprava novej ústavy ČSSR v druhej polovici 80. rokov.
 - Vedecká konferencia *Osobnosť Jána Vojtaššáka*. Spišské biskupstvo, Rada pre históriu KBS, Katolícka univerzita Ružomberok, 14. – 15. november 2017, Spišská Kapitula
Príspevky za ÚPN: GAREK, M.: J. Vojtaššák a jeho postoj k zmenám štátnych hraníc medzi Česko-Slovenskom, Slovenskom a Poľskom v rokoch 1920 – 1945 a PODOLEC, O.: Príprava retribučného procesu s J. Vojtaššákom a členmi Štátnej rady v rokoch 1945 – 1948.
 - Medzinárodný workshop *Archives in Charge of the Secret Police Files for Education and the Public Dissemination of Knowledge*. Historický archív štátno-bezpečnostných služieb, 7. december 2017, Budapešť
Príspevok za ÚPN: JAŠEK, P., NEUPAUER, F.: State Security Materials at the Education Process in Slovakia.
 - Konferencia *Rok 1968 a ochrana štátní hranice. Bezpečnostní poměry v pohraničí v druhé polovině 60. let*. Technické muzeum v Brne, Brno, 14. – 15. november 2017
Príspevky za ÚPN: MIKLE, P.: Ochrana štátnej hranice v priestore 11. brigády pohraničnej stráže Bratislava v druhej polovici 60. rokov 20. storočia a SIVOŠ, J.: František Vida na čele Spravodajského oddelenia 11. brigády Pohraničnej stráže Bratislava (1962 – 1971).
 - Medzinárodná konferencia *ČEKA. 100 let. ÚSTR a Senát Parlamentu ČR*, Praha 2. – 3. november 2017.
Príspevky za ÚPN: SIVOŠ, J.: Spolupráca ŠtB a KGB v oblasti operatívneho sledovania a MIKLOVIČ, M.: Československí bezpečnostní poradcovia v Mali.
 - Vedecká konferencia *Bratislava /Nahlas. Ochránárske hnutie v zápase s komunistickým režimom*. ÚPN a Nadácia Konrada Adenauera, Bratislava 24. október 2017
Príspevok za ÚPN: SIVOŠ, J.: Štátna bezpečnosť a ochranárske hnutie.

6 EVIDENCIE A DATABÁZY

ÚPN v roku 2017 pokračoval v spracovaní, prepise a konsolidovaní údajov z registračných protokolov operatívnych zväzkov Správy kontrarozvedky v Bratislave a teritoriálnych útvarov ŠtB na Slovensku. V zmysle § 19 ods. 1 zákona č. 553/2002 Z. z. pripravil na publikovanie evidenčné záznamy zo zachovaných alebo rekonštruovaných protokolov a ďalších evidenčných pomôcok Štátnej bezpečnosti. V rámci konsolidácie údajov z proveniencie Krajskej správy ZNB správy ŠtB Banská Bystrica (32 kníh registra) vypracovali zamestnanci ÚPN editorskú poznámku, menný index, indexu krycích mien a index útvarov ŠtB, a pripravili elektronickú podobu s možnosťou vyhľadávania ako prílohy na CD. V rámci konsolidácie údajov z proveniencie Krajskej správy ZNB správy ŠtB Bratislava, Krajskej správy MV Nitra a XII. správy ZNB (43 kníh registra) sfinalizovali verifikáciu prepisov spracovaním 8 kníh registra.

ÚPN pokračoval aj v spracovaní registra súdne rehabilitovaných osôb. Štúdiom súdnych spisov bývalého Štátneho súdu v Bratislave, ktorý vykonával svoju činnosť v rokoch 1948 – 1952, vytvára evidenciu súdne stíhaných osôb s uvedením trestných činov, za ktoré boli súdené, mien sudcov, prokurátorov, obhajcov, údajov o výške a druhu trestu, mieste výkonu trestu, o viacstupňových a rehabilitačných súdoch. Konsolidované údaje databázy sa priebežne dopĺňajú do informačného systému. Za rok 2017 spracoval ÚPN 166 spisov a zaznamenal informácie o 253 stíhaných osobách. Stav celkového spracovania projektu k 31. decembru 2017 je 3641 súdených osôb z celkového počtu približne 4700.

V rámci projektu s názvom *Lepšie neskoro ako nikdy* spolupracuje ÚPN pri spracovaní archívnych záznamov a údajov z moskovských archívov o občanoch Slovenskej republiky, ktorí boli odvečení či zadržaní v bývalom ZSSR po II. svetovej vojne. Dňa 26. apríla 2017 ÚPN od Múzea SNP na základe Zmluvy o vzájomnej spolupráci z 15. novembra 2015 prevzal na elektronickom nosiči fotokópiu kartotéky GUPVI týkajúcu sa československých vojenských zajatcov v ZSSR.

7 VYDANÉ PUBLIKÁCIE

V rámci edičnej činnosti sa Ústav pamäti národa v roku 2017 podieľal na vydaní celkovo ôsmych publikácií.

Monografie

PODOLEC, O.: Prvý slovenský parlament. Snem Slovenskej republiky a jeho legislatívna činnosť. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017. 456 s. ISBN 978-80-89335-79-4.

Vedecká monografia je historicko-právnym pohľadom na úlohu i postavenie zákonodarného orgánu v období, ktoré je azda najkontroverznejšou časťou slovenských dejín.

ŠIMULČÍK, J.: Čas odvahy. Najväčšia podpisová akcia za náboženskú slobodu – 500 000 občanov ČSSR. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017. 332 s. ISBN 978-80-89335-81-7.

Monografia je venovaná podpisovej akcii iniciovanej moravskými katolíkmami v roku 1988. V petícii požadovali v 31 bodoch dodržiavanie náboženských slobôd komunistickým režimom. V publikácii sa čitateľ môže zoznámiť s dobovým kontextom petície, svedectvami aktérov historických udalostí ako aj s prehľadom najdôležitejších dokumentov vrátane podpísaných petičných hárkov.

LETZ, R.: Biskup Štefan Barnáš. Bratislava: Ústav pamäti národa, 2017. 200 s. ISBN 978-80-89335-82-4.

Vedecká monografia je životopisom katolíckeho biskupa Štefana Barnáša, ktorý patrila k významným osobnostiam slovenských dejín 20. storočia. Už v období medzivojnového Československa úzko spolupracoval s biskupom Vojtaššákom a od roku 1933 bol profesorom Vysokej školy bohosloveckej v Spišskej kapitule a mal tak veľkú zásluhu na výchove katolíckych intelektuálov v 30. rokoch. Dlhodobo upozorňoval na nebezpečenstvo ateistického komunizmu, preto sa po roku 1945, keď mu bola zverená úloha viesť spišský diecézny seminár, dostal do otvoreného konfliktu so štátnou mocou. Krátko po komunistickom štátnom prevrate bol zatknutý a v roku 1951 vo vykonštruovanom procese odsúdený na 15 rokov väzenia. Z väzenia sa dostal s podlomeným zdravím až v roku 1960.

Zborníky

JAŠEK, P. (zost.): Politický exil z krajín strednej a východnej Európy. Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy na Východe a Západe, 1945 – 1989. Bratislava: Ústav pamäti národa 2017, 459 s. ISBN 978-80-89335-80-0.

Zborník je výstupom z medzinárodnej vedeckej konferencie z roku 2013 venovanej aktivitám politických exilov z krajín za Železnou oponou. Obsahuje celkovo osemnásť vedeckých štúdií a jednu krátku reflexiu pamätníka na obdobie pôsobenia v exile. Autori pochádzajú z deviatich rôznych krajín naprieč Európou a zámorím, čo sa prejavuje aj na širokom zábere textov. Jednotlivé príspevky analyzujú politický exil z krajín bývalého sovietskeho bloku, ako aj význam činnosti exilových organizácií v zápase s komunistickými režimami v strednej a východnej Európe. Úlohou zborníka je tiež ponúknuť komparatívny pohľad na exilové skupiny z rôznych krajín. Osobitnú časť

publikácie predstavujú texty, ktoré analyzujú aktivity tajných služieb komunistických štátov v ich zápase proti exilovým organizáciám v slobodnom svete.

JAŠEK, P. (zost.): 1989. Rok zmeny. Bratislava: Ústav pamäti národa 2017, 436 s. ISBN 978-80-89335-78-7.

Zborník je výstupom z medzinárodnej vedeckej konferencie z roku 2014 venovanej reflexii pádu komunistických režimov v krajinách strednej a východnej Európy. Obsahuje dvadsaťjeden textov, ktoré sa zameriavajú na príčiny, priebeh a dôsledky pádu komunistickému režimu v roku 1989 na Slovensku a v širšom stredoeurópskom kontexte. Zborník má multidisciplinárny charakter a snaží sa pokrývať široké spektrum spoločenských aspektov. Osobitná pozornosť je venovaná reflexii situácie v najväčších slovenských cirkvách a podrobnej analýze ich reakcie na prelomové historické udalosti. Štyri štúdie sa zameriavajú na pôsobenie Štátnej bezpečnosti v priebehu historického roku 1989.

Mimo edície

SZCZEPANOWICZ, M.: *Kuriéri Božieho slova. Skúsenosť a dar.* Bratislava: Ústav pamäti národa, Poľský inštitút 2017, 310 s. ISBN 978-80-89694.

Ide o preklad knihy z poľského jazyka, ktorá sa venuje fenoménu pašovania náboženskej literatúry z Poľska na Slovensko, kde táto bola veľkou posilou pre skrytú cirkev. Publikácia obsahuje osobné spomienky a rozhovory s poľskými predstaviteľmi, ktorí sa aktívne zapájali do procesu pašovania literatúry. Pri vydaní figuroval ÚPN ako odborný garant prekladu publikácie z poľského jazyka.

POLLÁK, M., ŠVORC, P. (eds.): *Spišské exody v 20. storočí.* Občianske združenie Krásny Spiš: Levoča, 2017. 336 s. ISBN 978-80-972534-4-8.

Publikácia prináša vedecké štúdie mapujúce nútené presuny obyvateľstva na Spiši v 20. storočí. Dotýka sa problematik ako vyst'ahovalectvo na prelome 19. a 20. storočia, tragédiu židovskej komunity v rokoch druhej svetovej vojny, postavenie spišských Nemcov, presídľovania Rusínov do Sovietskeho zväzu, likvidáciu kláštorov, deportácie do gulagov či emigráciu v dôsledku okupácie Československa vojskami Varšavskej zmluvy. Publikácia vyšla v spolupráci s ÚPN.

NEUPAUER, F., HRIC, P.: *Bartolomej Urbanec. Dvadsať rokov pod dohľadom ŠtB.* Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2017. 184 s. ISBN 978-80-8198-002-2.

Publikácia sa venuje prenasledovaniu kňaza Bartolomeja Urbana v období normalizácie, počas ktorej ho intenzívne sledovala komunistická Štátna bezpečnosť. Je postavená na materiáloch Štátnej bezpečnosti uložených v archíve ÚPN.

Časopis Pamäť národa

ÚPN v roku 2017 vydával štvrťročník *Pamäť národa*, pričom išlo už o jeho 13. ročník. V roku 2017 vyšli celkovo štyri čísla časopisu Pamäť národa: číslo 4/2016 a čísla 1, 2 a 3/2017.

Obsah čísla 4/2016

Štúdie:

MAKYNA, P.: Augustín Morávek – karieristický úradník s diktátorskou právomocou
KINČOK, B.: Perzekúcia bývalých sociálnych demokratov. Prípad Antona Tomečka

Dokumenty:

NEUPAUER, F.: Žiadosti roľníkov z okresu Vranov nad Topľou o vystúpenie z JRD
v roku 1953
JAKUBČIN, P.: Akcia „PACEM“

Rozhovory:

JÁŠEK, P.: November '89 bol zhadzovaním pút neslobody. Rozhovor s Vladimírom
Oktavcom

Recenzie

Anketa:

Výsluhové dôchodky príslušníkov ŠtB a odškodnenie politických väzňov

Obsah čísla 1/2017

Štúdie:

PODOLEC, O.: Vývoj trestnoprávnej legislatívy ako nástroja komunistického režimu
NEUPAUER, F., JÁŠEK, P.: Černobyľská katastrofa z pohľadu (ne)informovanosti
v Československu

Materiály:

MAKYNA, P.: Tri príbehy Spravodlivých medzi národmi z radov rímskokatolíckej
cirkvi na Slovensku
BÁRTA, M.: Príbeh Rudolfa Galbavého
MIKLOVIČ, M.: Aktívne opatrenie „LAND“

Kariéry v ŠtB:

PALKO, V.: Michal Bilík – opora spravodajských zložiek 11. brigády PS na
slovensko-rakúskom úseku štátnej hranice

Správy:

JAKUBČIN, P.: Kolokvium venované osobnostiam Silvestra Krčméryho a Vladimíra
Jukla

Rozhovory:

JUŠČÁK, P.: Zločiny proti ľudskosti sú nepremlčateľné – Rozhovor s Neelou
Winkelmannovou-Heyrovskou

Recenzie

Anketa:

Vyučovanie dejepisu na školách

Obsah čísla 2/2017

Štúdie:

GUBIŠOVÁ, J.: Cesta ku kolektivizácii v okrese Šahy

PODOLEC, O.: Tzv. politické trestné činy ako prostriedok perzekúcií počas komunistického režimu – vývoj právnej úpravy a aplikačná prax

DUBOVSKÝ, P.: Tridsať rokov nevyjasnená násilná smrť kňaza Štefana Poláka

Dokumenty:

JAŠEK, P.: Reakcie slovenskej spoločnosti na vznik Charty 77 vo svetle dokumentov

Materiály:

KATREBOVÁ-BLEHOVÁ, B.: Proti komunistický ozbrojený odpor na Slovensku: prípad Augustín Lednický a spol.

Rozhovory:

JAKUBČIN, P.: Bolo treba bojovať, a nie sedieť v kúte (Rozhovor s Mons. Antonom Adamkovičom)

Príbehy:

GRÚŇOVÁ, A.: František Maník

PAŠTEKA, J.: Príbeh štyroch sestier

Obsah čísla 3/2017

Štúdie:

ŠMIGEL, M.: Do Sovietskeho zväzu ľahko, späť cesty niet...

JAŠEK, P.: Tzv. maďarský nacionalizmus v období normalizácie

Dokumenty:

DUBOVSKÝ, P.: Zakázaný diskusný príspevok Hany Ponickej na III. zjazde slovenských spisovateľov 2. marca 1977

Materiály:

PALKO, V.: Desaťročie sledovania: Využitie Tajnej technickej prehliadky v akcii „LEKÁR“

LAZORIŠÁK, Š.: Alexander Reis Francisty – Osud skrytý v kufríku

Kariéry v ŠtB:

HALČÍN, D.: Michal Kasan, náčelník ŠtB v Západoslovenskom kraji

Rozhovory:

GAREK, M.: Šepkaj, aby nás nenašli. Rozhovor s Pavlom Traubnerom

Príbehy:

GRÚŇOVÁ, A.: Michal Šustek

GUBIŠOVÁ, J.: Rudolf Čavojský

8 AUDIOVIZUÁLNA TVORBA

Produkcia a distribúcia dokumentárnych filmov

V priebehu roka 2017 ÚPN nevyrobil žiadny dokumentárny film. V rámci prípravy a výroby dlhometrážneho dokumentárneho filmu o slovenskom disente pod názvom *Rodina*, ktorý mapuje aktivity kresťanského disentu na Slovensku a opiera sa najmä o spoločenstvo Rodina a jeho významné osobnosti Stjepana Tomislava Kolakoviča, Silvestra Krčméryho, Vladimíra Jukla a ďalších, prebiehalo nakrúcanie na viacerých miestach Slovenska (archív ÚPN, divadelná hra *Nepolepšený svätec*, Slovenské národné divadlo, Bratislava, Sampor, Benediktínsky kláštor, Hronský Beňadik, Lubietová, Chata pod Veprom, Nemecká, väznica Leopoldov, byt Silvestra Krčméryho, pamätník spoločenstva Rodina atď.). V postprodukcii sa spracovali všetky materiály do štruktúry filmu a vznikla základná štruktúra a hrubá kostra dokumentárneho filmu. V priebehu roka 2017 ústav spracoval propagačné video o ÚPN.

Zaznamenávanie výpovedí svedkov z obdobia neslobody

V rámci zaznamenávania výpovedí svedkov z obdobia neslobody zamestnanci ÚPN nakrútili, nahrali a následne do audiovizuálneho fondu uložili 36 svedectiev pamätníkov (34 zaznamenali na kameru, 2 ako audiozáznam). Do webovej prezentácie ÚPN s názvom *Svedkovia z obdobia neslobody* pribudlo 11 svedectiev. V rámci digitalizácie kultúrneho dedičstva sa zdigitalizovalo 100 svedeckých výpovedí, ktoré zamestnanci ÚPN opatrili príslušnými popisom. V spolupráci s Jazykovedným ústavom Ľudovíta Štúra sa pokračovalo v prepise zaznamenaných svedectiev do elektronickej podoby. Jazykový ústav Ľudovíta Štúra dodal osem prepisov pamätníkov, ÚPN odovzdal na prepis päť svedeckých výpovedí.

9 POPULARIZAČNÉ A OSVETOVÉ AKTIVITY

Aj v roku 2017 venoval ÚPN pozornosť popularizačným a osvetovým aktivitám predovšetkým formou prednášok na stredných a vysokých školách, publikovaním vzdelávacích letákov pre študentov a organizovaním diskusných podujatí, ako aj filmového festivalu. ÚPN aktívne spolupracoval s organizáciami politických väzňov, zúčastňoval sa na nimi organizovaných pietnych a spomienkových podujatiach, a to formou príhovorov, odborných prednášok a prezentáciou dokumentárnych filmov.

Festival slobody

V roku 2017 zorganizoval ÚPN v spolupráci s Európskou sieťou Pamäť a solidarita a Bratislavským samosprávnym krajom už VII. ročník multižánrového podujatia, ktoré pripomína a analyzuje obdobie neslobody na Slovensku v rokoch 1939 – 1989. Medzinárodná filmová prehliadka sa uskutočnila od 6. do 8. novembra, doobedňajší program bol zameraný pre študentov stredných škôl. V spolupráci s Poľským inštitútom sa 8. novembra uskutočnilo podujatie *Deň pre Poľsko*, kde vystúpili zamestnanci poľského Ústavu národnej pamäti. Novinkou festivalu bol koncertný večer *Hlas slobody*, na ktorom vystúpili Kristína Prekopová, Zuzana Homolová, Longital a iní. V prestávkach vystúpení sa premietali jednotlivé časti dokumentu ÚPN *Sila svedectva*. Divadelné predstavenia sa týkali obdobia holokaustu (*Nové divadlo v Nitre: Anna Franková*) a komunizmu (*Storytelling Praha: Zrezivělé detství*). Výstava Ivana Kohlera z Popradu zobrazila dobové fotografie z koncentračných táborov, ktoré autor umelecky doplnil. Uskutočnili sa aj viaceré diskusie na témy *Občianska angažovanosť vtedy a dnes; Odpustili sme, ale nezabúdame; Odvlečení do gulagov*. V spolupráci s Bratislavským samosprávnym krajom sa uskutočnil *Víkend zatvorených hraníc*. Ďalšou novinkou festivalu bolo podujatie *Festival pod Pyramídou*, v rámci ktorého sa na témy holokaustu a komunizmu konali diskusie s osobnosťami a odborníkmi, a púšťali sa rozhlasové hry na uvedené témy. Na záver festivalu sa uskutočnilo divadelné predstavenie *Nepolepšený svätec*, ktoré spracovalo Slovenské národné divadlo v spolupráci s Ústavom pamäti národa.

Diskusné podujatia

V priebehu roku 2017 Ústav realizoval sériu diskusných večerov v Bratislave a v Banskej Bystrici. Diskusné večery Ústavu v Bratislave sú pravidelnými podujatiami, ktoré ÚPN realizuje v spolupráci s Poľským inštitútom v Bratislave a konajú sa každý mesiac s výnimkou letných mesiacov. V roku 2017 bolo v Bratislave zorganizovaných celkovo deväť diskusných večerov. Diskusné večery v Banskej Bystrici prebiehali v spolupráci s Nadáciou Konrada Adenauera a partnerskými inštitúciami v Banskej Bystrici. Išlo o novo realizovaný projekt ÚPN. Celkovo bolo v Banskej Bystrici zorganizovaných sedem diskusných večerov.

Prehľad diskusných večerov v Bratislave:

- Charta 77 a Slovensko, 26. januára 2017
prof. PhDr. Miroslav Kusý, CSc. (signatár Charty 77)
Dr. Łukasz Kamiński (Wroclawska univerzita)
Mgr. Peter Jašek, PhD. (ÚPN)
- Zahraničné slobodné vysielanie do Československa, 23. februára 2017
Dr. phil. Beáta Katrebová-Blehová, PhD. (Historický odbor Matice slovenskej)
Mgr. Pavol Jakubčín, PhD. (ÚPN)
- Politika čs. štátu voči maďarskej národnostnej menšine v rokoch 1945 – 1949, 30. marca 2017
doc. Dr. habil. László Szarka, PhD. (Historický ústav Spoločenskovedného centra Maďarskej akadémie vied v Budapešti)
PhDr. László Bukovszky (splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny)
- Proces s Dr. Jozefom Tisom – polemiky po 70. rokoch, 20. apríla 2017
PhDr. Ivan Kamenec, CSc. (Historický ústav SAV)
JUDr. Michal Malatinský, PhD.
Mgr. Ondrej Podolec, PhD. (ÚPN)
- Amnestia v roku 1960, 25. mája 2017
Mgr. Lenka Bernátová, PhD. (ÚPN)
PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D. (ÚSTR Praha, ÚJEP Ústí nad Labem)
Mgr. Branislav Kinčok (ÚPN)
- Česi a Slováci v západnom odboji, 22. júna 2017
Wojtek Matusiak (Historická nadácia poľského letectva)
PhDr. Jiří Plachý, PhD. (VHÚ Praha)
PhDr. Tomáš Klubert, PhD. (Ústav pamäti národa)
- Politické vraždy kňazov v Československu a Poľsku, 21. septembra 2017
prof. Patryk Pleskot (IPN Varšava)
Mgr. Patrik Dubovský, PhD. (ÚPN)
- Bolševizmus, socializmus, komunizmus, 26. októbra 2017
Mgr. Juraj Marušiak, PhD. (Slovenská akadémia vied)
PhDr. Tomáš Černák, PhD. (historik)
PhDr. Tomáš Klubert, PhD. (ÚPN)
- Zápas o ľudské práva v minulosti a dnes, 12. decembra 2017
JUDr. Kamil Baraník, PhD., LL.M. (Právnická fakulta UK)
Ondrej Podolec, PhD. (ÚPN)

Prehľad diskusných večerov v Banskej Bystrici:

- Koniec druhej svetovej vojny na Slovensku, 11. mája 2017
PhDr. Marek Syrný, PhD. (Múzeum SNP)
PhDr. Pavel Mičianik, PhD., M. A. (Múzeum ozbrojených zložiek SR 1939 – 1945)
PhDr. Tomáš Klubert, PhD. (ÚPN)
- Odkrývanie – Ján Langoš ako strážca našej pamäti, 15. júna 2017
Nina Kurz (dcéra Jána Langoša)
MUDr. Peter Tatár (člen VPN a DS)
Mgr. Patrik Dubovský, PhD. (ÚPN)
- Okupácia ČSSR v auguste 1968, 28. septembra 2017, Banská Bystrica
Michal Horský (politológ, redaktor študentského časopisu Echo)
Mgr. Peter Jašek, PhD. (ÚPN)

- Porážka Slovenského národného povstania, 19. októbra 2017, Banská Bystrica
PhDr. Marian Uhrin, PhD. (Múzeum SNP)
PhDr. Tomáš Klubert, PhD. (ÚPN)
- Poznáme obeť totalitných režimov?, 24. októbra 2017, Banská Bystrica
Mgr. František Neupauer, PhD. (ÚPN)
Ivan Kotúček (KPVS)
Helena Halková (KPVS)
Soňa Rafajová (KPVS)
- Viedenská arbitráž a jej dopady na Lučenecký okres, 30. novembra 2017, Lučenec
Mgr. Ján Mitáč (ÚPN)
PhDr. Pavel Mičianik, PhD., M. A. (Múzeum ozbrojených zložiek SR 1939 – 1945)
- Prenasledovaní pre vieru. Titus Zeman, Silvester Krčméry, Jozef Vateha. 8. december 2017, Banská Bystrica
prof. Dr. h. c. Vladimír Krčméry, DrSc. (synovec S. Krčméryho)
Mgr. Peter Janků, PhD. (autor rozhlasovej hry o T. Zemanovi)
Mgr. František Neupauer, PhD. (ÚPN)

V rámci osvetových aktivít ÚPN realizoval v roku 2017 rozsiahlu prednáškovú činnosť najmä pre študentov stredných a vysokých škôl, ale aj ako pokračovanie dlhodobej spolupráce v oblasti vzdelávania. Zároveň prebiehali aj prednášky na pozvanie partnerských inštitúcií pri príležitosti rôznych výročí. V roku 2017 prebiehala aj spolupráca s kaviarňou EduCaffé v rámci pravidelných diskusií nazvaných *Múdre utorky*.

Prednášky pre základné a stredné školy:

- DUBOVSKÝ, P.: Sviečková demonštrácia. Prednáška s filmom ÚPN, Gymnázium Dunajská Streda, 10. 5. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Likvidácia reholí so zameraním na Svätý kríž nad Hronom, film ÚPN Tiene barbarskej noci, Gymnázium Žiar nad Hronom, 11. 5. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Sviečková demonštrácia. Prednáška s filmom ÚPN, Stredná škola MA Bratislava, 16. 6. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Titus Zeman, film ÚPN Tiene barbarskej noci, SŠ elektrotechnická Bratislava, 21. 9. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Titus Zeman, film ÚPN Tiene barbarskej noci, ZŠ cirkevná Bratislava Vajnory, 22. 9. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Titus Zeman, film ÚPN Tiene barbarskej noci, Stredná zdravotnícka škola Bratislava, 26. 9. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Titus Zeman, film ÚPN Tiene barbarskej noci. Stredná cirkevná škola Nové mesto nad Váhom, 10. 10. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: November 1989, film ÚPN November+20, Gymnázium Malacky, 16. 11. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: November 1989, film ÚPN November+20, Gymnázium AM Bratislava, 21. 11. 2017,
- GAREK, M.: Holokaust na Slovensku. Obchodná akadémia Pezinok, 27. marca 2017,
- JAŠEK, P.: The Fall of the Communism in Slovakia, Gymnázium sv. Cyrila a Metoda Nitra, 10. 11. 2017,
- JAŠEK, P.: Pád komunistického režimu na Slovensku, Gymnázium Tilgnerova, Bratislava, 16. 11. 2017,
- KLUBERT, T.: Mníchovská dohoda. Cirkevné gymnázium sv. Mikuláša v Prešove, 20. 1. 2017,

- KLUBERT, T.: Mníchovská dohoda. Pedagogická a kultúrna akadémia v Modre, 15. 3. 2017,
- KLUBERT, T.: Proces s Dr. Jozefom Tisom, Gymnázium Milana Rúfusa v Žiari nad Hronom, 15. 5. 2017,
- MAKYNA, P.: Holokaust na Slovensku (1939 – 1945). Spojená škola Tilgnerova 14, Bratislava, 28. 2. 2017,
- MAKYNA, P.: Holokaust na Slovensku (1939 – 1945). ZŠ Šenkvice, 1. 3. 2017,
- NEUPAUER, F.: Komunistický režim a jeho obeť. Gymnázium sv. Moniky Prešov, 14. 3. 2017,
- NEUPAUER, F.: Salezián Titus Zeman verzus sudca Pavol Korbuly, ZŠ Sv. Rodiny Bratislava-Petržalka, 21. 9. 2017,
- NEUPAUER, F.: Totalitné režimy, Gymnázium Sv. Rodiny Bratislava-Petržalka, 21. 9. 2017,
- NEUPAUER, F.: Titus Zeman, Súkromná stredná škola veterinárska Bratislava, 26. 9. 2017,
- NEUPAUER, F.: Trpeli za vieru. Gymnázium sv. Uršule Bratislava, 13. 11. 2017,
- NEUPAUER, F.: Prenasledovanie počas komunistického režimu. ZŠ sv. Uršule Bratislava, 14. 11. 2017,
- NEUPAUER, F.: Prenasledovanie počas komunistického režimu. ZŠ Štefana Moyzesa Banská Bystrica, 8. 12. 2017,
- PODOLEC, O.: Slovenská republika 1939 – 1945. Gymnázium J. M. Hurbana v Čadci, 9. 2. 2017,
- SIVOŠ, J.: Ochrana slovensko-rakúskeho úseku štátnej hranice ČSSR, Stredná zdravotnícka škola Záhradnícka, 30. 5. 2017,
- SIVOŠ, J.: Ochrana slovensko-rakúskeho úseku štátnej hranice ČSSR, Gymnázium Vazovova, 31. 5. 2017.

Prednášky v rámci cyklu Múdre utorky (spolupráca s EduCaffe):

- DUBOVSKÝ, P.: Vodným delom proti sviečkam. Demonštrácia spred 29 rokov. EduCaffe, Bratislava, 28. 3. 2017,
- KINČOK, B.: Politický proces s tzv. slovenskými buržoáznymi nacionalistami G. Husák a spol. EduCafe, Bratislava, 27. 6. 2017,
- KRAJŇÁK, O.: Hrubá čiara za minulosťou? EduCaffe, Bratislava, 25. 4. 2017,
- NEUPAUER, F.: Nespravodlivo stíhaní (Anton Srholec, Titus Zeman, Silvester Krčméry a ďalší). EduCaffe, Bratislava, 30. 5. 2017,
- PODOLEC, O.: Február 1948: Politický prevrat, či „Vítazný február“? EduCaffe, Bratislava, 28. 2. 2017.

Prednášky v spolupráci s partnerskými inštitúciami:

- DUBOVSKÝ, P.: 30 rokov nevyjasnená smrť kňaza Poláka. Seminár Nenápadní hrdinovia, Bratislava, 5. 5. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Čo poodhalili archívy. Prednáška o vdp. Š. Polákovi z archívov ÚPN. Borovce, 6. 10. 2017,
- DUBOVSKÝ, P.: Prednášky k prípadom Titus Zeman a sestra Zdenka, film Prekročil som hranicu. FÚ Sklabiná. 2. – 3. 11. 2017, celkovo štyri prednášky,
- JAŠEK, P., PYTLÍK, P.: Poslanie a činnosť Ústavu pamäti národa. Katedra kulturológie FF UK, Bratislava, 20. 2. 2017,

- JAŠEK, P.: Sviečková manifestácia. Bratislavský okrásľovaci spolok, Quo Vadis Bratislava, 23. 3. 2017,
- JAŠEK, P.: Sviečková manifestácia. Centrum pre rodinu, Trnava, 27. 3. 2017,
- JAŠEK, P.: Vasil Biľak. Ústav slavistiky, Viedenská univerzita, 22. 11. 2017,
- KINČOK, B.: Politický proces s tzv. slovenskými buržoáznymi nacionalistami G. Husák a spol. Quo vadis Bratislava, 25. 9. 2017,
- MAKYNA, P.: Protižidovské zákonodarstvo: Židovský kódex (1941). Právnická fakulta UK v Bratislave, 26. 10. 2017,
- NEUPAUER, F.: Trpeli za vieru. Rímsko-katolícky seminár, Badín, 23. 2. 2017,
- NEUPAUER, F.: Obetovali najvzácnejšie. ÚPN a Nenápadní hrdinovia, Borovce, 24. marec 2017,
- NEUPAUER, F.: O ľud'och slobody. Farnosť Kremnica, Kremnica 12. 8. 2017,
- NEUPAUER, F.: B. Urbanec: 20 rokov pod podhľadom ŠtB. Prezentácie publikácie o B. Urbancovi, Košice, 20. 8. 2017.

Diskusné fóra zorganizované partnerskými inštitúciami:

- DUBOVSKÝ, P.: Diskusia s filmom pre študentov a večerná diskusia pre verejnosť s názvom „Otvorene o extrémizme“, Zabudnuté Slovensko n. o., 16. 2. 2017, Žiar nad Hronom,
- DUBOVSKÝ, P.: Diskusie ÚPN so študentmi k téme Sviečková demonštrácia, 23. 3. 2017, Bratislava,
- DUBOVSKÝ, P.: Spomienkové podujatie na Jána Mlynárika – účasť v diskusii. MsÚ Lučenec, 24. 3. 2017, Lučenec,
- DUBOVSKÝ, P.: Diskusia s filmom pre študentov a večerná diskusia pre verejnosť s názvom „Otvorene o extrémizme“, Zabudnuté Slovensko n. o., 11. 4. 2017, Kežmarok,
- DUBOVSKÝ, P.: Diskusia k vydaniu knihy Spišské exody, Goetheho inštitút, 16. 5. 2017, Bratislava,
- DUBOVSKÝ, P.: Diskusia s filmom pre študentov a večerná diskusia pre verejnosť s názvom „Otvorene o extrémizme“, Zabudnuté Slovensko n. o., 22. 5. 2017, Banská Bystrica,
- DUBOVSKÝ, P.: Seminár Ľudské práva, Most/Híd, 24. 6. 2017, Senec,
- DUBOVSKÝ, P.: Diskusia s filmom pre študentov a večerná diskusia pre verejnosť s názvom „Otvorene o extrémizme“, Zabudnuté Slovensko n. o., 19. 9. 2017, Hlohovec,
- DUBOVSKÝ, P.: Festival AmpliÓN Banská Štiavnica. Účasť v diskusii na tému Akože demokracia, 29. 9. 2017, Banská Štiavnica,
- DUBOVSKÝ, P.: Diskusia s filmom pre študentov a večerná diskusia pre verejnosť s názvom „Otvorene o extrémizme“, Zabudnuté Slovensko n. o., 27. 11. 2017, Čadca,
- JAKUBČIN, P., NEUPAUER, F.: podujatie Pocta Silvestrovi Krčmérymu. Trnavská univerzita v Trnave, 11. 5. 2017, Trnava,
- JAKUBČIN, P.: Podujatie *Trnavský panteón*, venované osobnosti arcibiskupa Júliusa Gábriša, 22. 11. 2017, Trnava,
- KINČOK, B.: Lesk a bieda komunizmu. Hornošarišské osvetové stredisko v Bardejove, 28. 11. 2017, Bardejov.

Exkurzie

V máji 2017 sa uskutočnili Dni otvorených dverí ÚPN, ktoré prilákali študentov, pedagógov aj širokú verejnosť. V Archíve ÚPN sa uskutočnilo šesť exkurzií, na ktorých sa zúčastnilo viac ako 140 študentov a pedagógov (27. marca Gymnázium Bytča – 44 účastníkov + sprievod, 10. apríla Základná škola Karloveská Bratislava – 11 účastníkov + sprievod, 22. – 26. mája v rámci Dní otvorených dverí Archívu Ústavu pamäti národa – 30 účastníkov, 27. októbra Katedra žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave – 19 účastníkov, 15. decembra Katedra porovnávacej religionistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave – 5 účastníkov + sprievod, 18. decembra účastníci seminára Aktuálne výzvy vyučovania dejepisu a náuky o spoločnosti – 24 účastníkov). V marci 2017 zorganizoval ÚPN pre študentov stredných škôl program pod názvom *Nesie pre nás minulosť odkaz?*

Iné aktivity

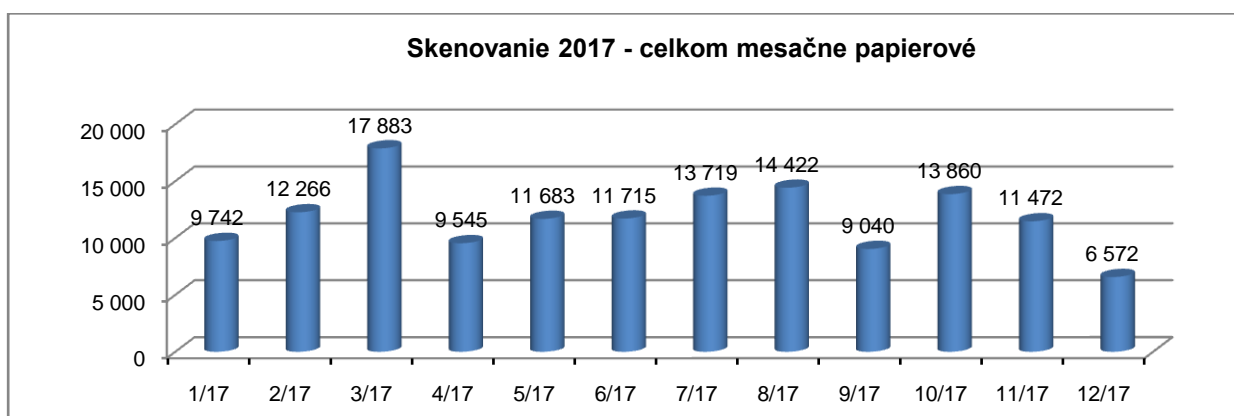
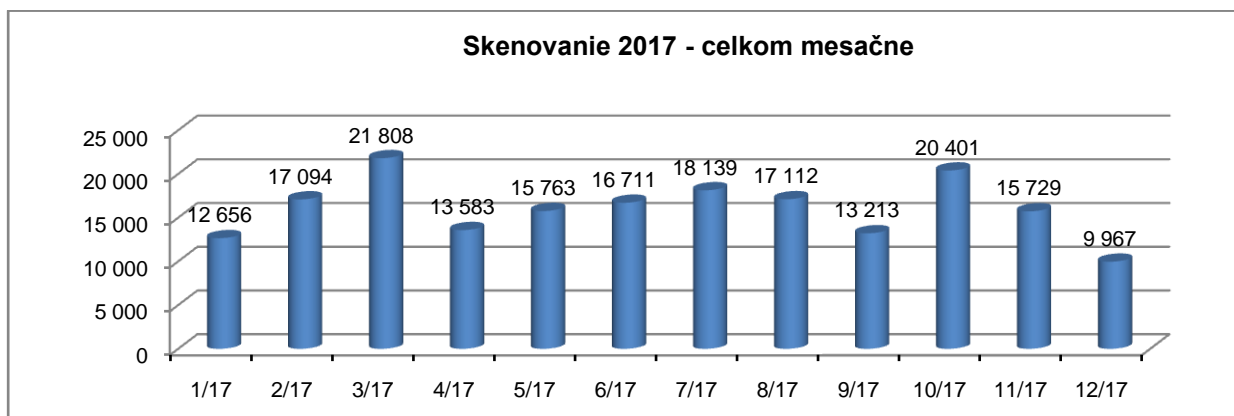
Dňa 29. marca 2017 bola na reštaurácii Leberfinger v Petržalke osadená pamätná tabuľa na pamiatku maďarským Židom, ktorí na sklonku 2. svetovej vojny a tesne po jej skončení v pracovnom tábore Engerau (Petržalka) trpeli a umierali rukami príslušníkov jednotiek SA z Viedne. Spomienkové Podujatie zorganizoval ÚPN v spolupráci s Ministerstvom spravodlivosti SR, Židovskou náboženskou obcou Bratislava, Rakúskym veľvyslanectvom, Veľvyslanectvom Maďarska, Veľvyslanectvom Izraela, Rakúskou výskumnou agentúrou pre povojnovú spravodlivosť a Rakúskym kultúrnym fórom.

10 INFORMATIKA

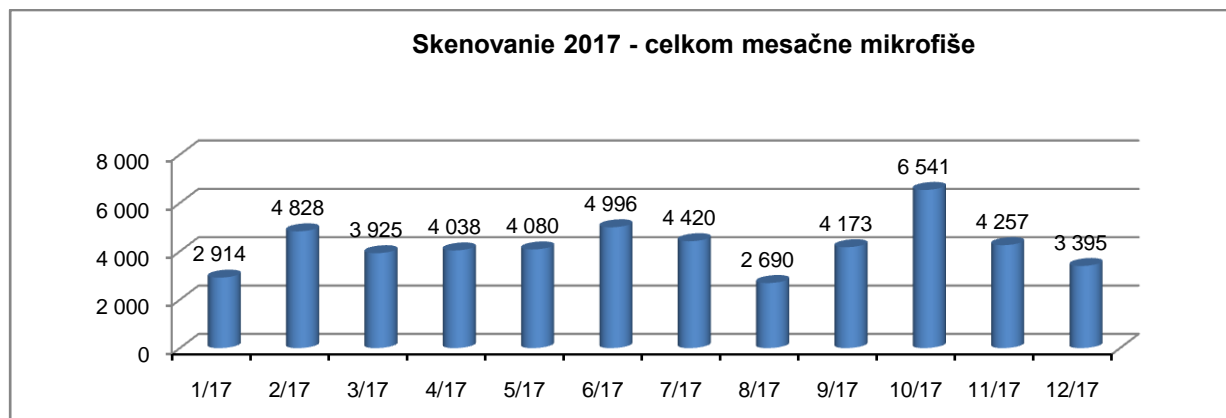
Digitalizácia archívnych dokumentov

V roku 2017 sa pokračovalo v digitalizácii papierových a mikrofišových dokumentov z Archívu ÚPN a z iných archívov na Slovensku. Prioritou je digitalizácia pre Oddelenie sprístupňovania a Oddelenie bádateľne, zároveň digitalizácia pre externých žiadateľov a partnerské inštitúcie (NBÚ, SIS, VS, ÚSTR, MO ČR a pod.). Operatívne skenovanie sa realizovalo na základe požiadaviek jednotlivých sekcií v súvislosti s ich rozpracovanými projektmi, či už dlhodobými alebo aktuálnymi úlohami (v roku 2017 1x SNA, 2x pre Referát Oral History – projekt Svedectvá pamätníkov). Priebežne sa digitalizovali vytipované archívne fondy ako celky (napr.: štatistiky kriminality) a zároveň prebiehala digitalizácia archívneho materiálu k dlhodobému projektu Sekcie dokumentácie Databáza odsúdených za trestný čin podľa §§109 a 110 (nedovolené opustenie republiky). Fond mikrofišov I. správa FMV sa digitalizuje priebežne.

V skenovacej prevádzke bolo v roku 2017 zdigitalizovaných celkovo 192 176 strán dokumentov, z toho 141 919 strán papierových a 50 257 mikrofišových.

Do digitálneho archívu ÚPN a následne aj do príslušných databáz a evidencií pribudol prírastok vyše 1600 zdigitalizovaných jednotiek. Priebežne sa budujú a aktualizujú príslušné databázy zdigitalizovaného materiálu (evidencia skenovaných dokumentov, archívny informačný systém).

Digitálny archív ÚPN

V roku 2017 bolo do archívneho informačného systému doplnených 697 záznamov (do databázy Príslušníci ŠtB roky 1975 – 1989, Správa ŠtB Bratislava). Bolo pridaných viac ako 13-tisíc odsúdených osôb podľa § 109 Trestného zákona (nedovolené opustenie republiky) v rokoch 1977 – 1989 s naprogramovaním vizualizácie. Ďalej bola aktualizovaná databáza „Štátny súd – oddelenie Bratislava“ s doplnením nových záznamov a pre interné potreby pridané databázy registračných protokolov I. a III. správy FMV, ktoré obsahujú aj linkovanie na ich fotokópie.

Na základe požiadavky zo strany archívu sa digitálny archív rozdelil na dve časti. Na časť zdigitalizovaného materiálu, ktorý je v správe archívu ÚPN, materiálov zamestnancov ÚPN a na časť externe digitalizovaného materiálu, ktorý bol digitalizovaný pre účely publikačné a účely bádania. Dôvodom bolo jasné odčlenenie vlastníctva a autorstva materiálu a zaznamenanie účelu, autorstva a jeho zdroja.

Do aplikácie boli dodané databázy filmobanky a fotobanky. Vo fotobanke bola realizovaná vizualizácia prehliadania so zobrazením metadát.

Ďalej sa vytvoril a uviedol do prevádzky systém priebežnej kompresie digitalizovaných materiálov za účelom rýchlejšieho prezerania naskenovaných obrázkov a pre urýchlenie práce s aplikáciou v archíve ÚPN. Naskenovaný materiál je možné prezerat' formou zoznamu alebo fotoalbumu (stránkovaním) a je možné ho stiahnuť v skomprimovanej podobe ZIP.

Správa informačného systému ÚPN

Pracovníci Oddelenia systémov nesú zodpovednosť za fungovanie všetkého hardvérového a softvérového vybavenia ÚPN, počnúc zariadeniami v technologickej miestnosti ústavu (aktuálne 9 inteligentných administratívnych zariadení, telefónna ústredňa, niekoľko externých diskov, 3 diskové polia, záložný zdroj elektrického napätia a pod.) a končiac koncovými zariadeniami v jednotlivých kanceláriách, ako sú počítače, notebooky, tlačiarne, skenery a externé disky. Všetky tieto zariadenia nesú v sebe množstvo softvérových aplikácií.

Z dôvodu úspory finančných prostriedkov, uvedenie novo zakúpených produktov do chodu vykonávajú pracovníci oddelenia systémov sami – teda príslušný softvér na serveroch konfigurujú bez pomoci externých dodávateľských firiem.

Z dôvodu počtu údajov z filmovej a dokumentačnej produkcie ÚPN sa rozšíril pamäťový priestor na ukladanie údajov. V priebehu roka 2017 sa zakúpili disky do existujúceho diskového poľa *Synology RS3614xs*. Dokúpenými diskami sa dosiahla možná kapacita tohto pamäťového systému. Z nakúpených diskov sa vytvorila disková skupina typu *RAID 6* s ochranou údajov (môžu zlyhať až dva ľubovoľné disky bez straty údajov). Kapacita tohto diskového poľa sa zvýšila o cca 32 TB na celkovú kapacitu cca 40 TB. Prístup do novokonfigurovanej diskovej skupiny bol umožnený výlučne pracovníkom referátu *Oral History* pre prácu s údajmi z filmovej a dokumentačnej produkcie. Koncom roka sa zakúpilo ďalšie diskové pole, z finančných dôvodov len s 2 diskami o kapacite 5 TB. Toto diskové pole bolo zaradené do LAN siete ÚPN, disky sa nakonfigurovali do skupiny typu *RAID 1* (zrkadlenie).

V priebehu roka 2017 sa v dvoch termínoch zakúpilo celkovo 35 nových počítačov (vrátane notebookov), ktorými sa nahradili najstaršie počítače v ústave. Nové počítače boli pridelené zamestnancom ÚPN, ktorí doteraz používali počítače z rokov 2003 až 2007.

Koncom roka 2017 sa niektorým vybraným zamestnancom ÚPN sprístupnili mailové schránky aj z vonkajšieho prostredia – mimo LAN ÚPN. Vytvoril sa tým priestor zamestnancom pre domácku prácu.

Počas roka sa pokračovalo v rekonfigurácii na komunikačných serveroch ÚPN podľa požiadaviek správcov vládnej siete Govnet. Keďže platnosť IP adries z rozsahu, ktorý sme mali doteraz pridelený v sieti Govnet, bola ukončená koncom apríla 2017 a bol nám pridelený iný rozsah adries. Ten sme v plnom rozsahu aplikovali na našich serveroch.

V priebehu roka bolo treba riešiť aj problém s rýchlosťou prístupu na internet. Tento problém sa stal naliehavý potom, čo pracovníci referátu *Oral History* začali zverejňovať niektoré údaje z ich produkcie na YouTube kanále ÚPN.

Zverejňovanie informácií na internetových a intranetových stránkach

Na stránke ÚPN www.upn.gov.sk (www.upn.sk) sa v roku 2017 zverejnili 4 čísla časopisu Pamäť národa, objednávky, faktúry, 87 zmlúv a dodatkov. Zverejnených bolo 23 videonahrávok príbehov pamätníkov z obdobia neslobody. Spoluprácou so sekciou dokumentácie bola zverejnená rekonštrukcia personálneho obsadenia a organizačnej štruktúry Správy ŠtB KS ZNB hlavného mesta Bratislava a Západoslovenského kraja v rokoch 1975 – 1989. Dlhodobé projekty Sekcie dokumentácie ÚPN ponúkajú vo svojich databázach celkovo na všetkých útvaroch krajských správ 4135 mien príslušníkov ŠtB.

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA

ÚVOD O ÚPN ARCHÍV ÚPN PUBLIKÁCIE AUDIOVIZUÁLNA TVORBA Z ČINNOSTI PRE ŠKOLY ODKAZY KONTAKTY

OBDOBIE 1939-1945 OBDOBIE 1945-1989

Medzinárodný workshop o vzdelávaní a šírení vedomostí z archívov bývalých tajných polícii

VIAC O PODUJATÍ

Aktuality

Vyhľadávaný reťazec Hľadaj

V Bukurešti sa konala výročná schôdza Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície 10.01.2018

Dňa 4. decembra 2017 sa v Bukurešti konalo výročné stretnutie zástupcov členských inštitúcií Európskej siete úradov spravujúcich písomnosti tajnej polície. Rokovania schôdže sa konali v reprezentatívnych priestoroch budovy rumunského parlamentu.

English version Facebook RSS

Verejné obstarávanie Slobodný prístup k informáciám Povinné zverejňovanie

Aktualizovaná bola webová stránka ocenených osobností spolu s chronológiou odovzdávania dekrétov protikomunistického odboja. Doplnených bolo ďalších 12 videozáznamov z konferencií a diskusných večerov ÚPN, ktoré boli zverejnené aj na YouTube kanále ÚPN. Priebežne bol aktualizovaný úvod internetovej stránky. Zverejňovali sa pozvánky podujatí, ktoré ústav organizoval a tiež ostatné informácie z diania v ÚPN. Tieto informácie boli zároveň zverejňované aj na sociálnej sieti Facebook. V roku 2017 prebiehala správa a aktualizácia webových stránok www.november1989.sk a www.november1989.eu s informáciami o podujatiach ÚPN pri príležitosti výročia Novembra 1989. Denne sa aktualizovala intranetová stránka ÚPN, s informáciami pre zamestnancov – smernice, pokyny pre zamestnancov a denný monitoring médií.

11 ZÁVER

V roku 2017 ÚPN plnil úlohy, ktoré mu ukladá zákon č. 553/2002 Z. z. o pamäti národa, a to napriek tomu, že ani po takmer pätnástich rokoch od vzniku ústavu nedošlo k naplneniu ustanovenia zákona, podľa ktorého má ÚPN dostať k dispozícii od štátu vlastnú budovu. Ústav tak aj naďalej sídlil na dvoch miestach, v prenajatých a vypožičaných priestoroch, čo sťažovalo prácu a vytváralo finančné náklady. Na činnosti a výstupoch ÚPN sa odrazilo neodborné riadenie štatutárom O. Krajňákom, ako aj odchod viacerých odborných zamestnancov.

Pracovníci ÚPN pokračovali v naplňaní dlhodobých projektov i v rozvíjaní nových aktivít. Venovali sa dlhodobým činnostiam, akými sú vedecký výskum, vytváranie evidencií, dokumentácia činnosti Štátnej bezpečnosti, sprístupňovanie dokumentov z činnosti represívnych zložiek, spracovávanie archívnych fondov, služby pre bádateľov, poskytovanie informácií štátnym orgánom pre plnenie ich zákonom stanovených úloh, vzdelávacie a popularizačné aktivity, publikačná činnosť a pod.

ÚPN v roku 2017 samostatne alebo v spolupráci s inými inštitúciami zorganizoval 6 konferencií a seminárov, spracoval 1 propagačné video o ÚPN; nakrútil alebo nahral 36 svedeckých výpovedí v rámci zaznamenávania výpovedí svedkov obdobia neslobody; podieľal sa na vydaní 8 knižných publikácií, ktoré boli prezentované verejnosti. V rámci osvetových a vzdelávacích aktivít pripravil v rozsahu pravidelného cyklu 16 diskusných večerov a 71 prednášok vo všetkých typoch škôl. Ústav prijal viac ako 200 návštevníkov v rámci exkurzií a obslúžil 440 bádateľských návštev. Pracovníci ústavu mali 19 vystúpení na vedeckých konferenciách a seminároch a 62 publikačných výstupov v rôznych typoch vedeckých a odborných časopisov, zborníkov a iných publikácií. ÚPN aktívne spolupracoval s organizáciami politických väzňov a zúčastňoval sa pietnych a spomienkových podujatí.